

Ansvar för Lerums kommun

Budget 2024 med plan 2025 och 2026

Innehåll

Ansvar för Lerums kommun	3
Styrning och ledning	4
Kommunens mål och indikatorer	4
Agenda 2030	5
God ekonomisk hushållning	6
Verksamhetsperspektiv	6
Finansiellt perspektiv	6
Ekonomistyrningsprinciper	8
Ekonomiskt ansvar	8
Budgetansvar	8
Intern styrning och kontroll	8
Skattesats	8
Internränta	9
Fullfondsmodell	9
Avgiftsfinansierad verksamhet	9
Investeringar	10
Ekonomisk fördelning och politiska inriktningar	11
Kommunstyrelsen	12
Utbildningsnämnden	19
Stöd- och omsorgsnämnden	23
Samhällsbyggnadsnämnden	29
Kultur- och fritidsnämnden	33
Individnämnden	36
Miljö- och byggnämnden	38
Valnämnden	40
Överförmyndarnämnden	41
Investeringsbudget 2024 med plan 2025–2026	42
Investeringsportfölj 2024	42
Finansiella rapporter	46
Resultatbudget	46
Driftsredovisning	47
Finansieringsbudget	48
Balansräkningsbudget	49
Investeringsbudget	50

Ansvar för Lerums kommun

Lerums kommun är på gång! På allt fler områden ökar framdriften och leveransen. Valfärden byggs ut med fler skolor, förskolor och nya vårdboenden. Antalet platser i resursskolan har ökat, servicebiträden i vården har införts och en samordnare för arbetet med våld i nära relationer har kommit på plats. Viktiga åtgärder för att säkra en trygg skolgång, en trygg vård och en trygg kommun. Vidare har ny karriärvägsmodell inom äldreomsorgen införts, yrkesresor har utvecklats och kompetensutvecklingen förbättrats genom digitala verktyg.

Dessvärre ser vi att byggtakten minskar, räntorna stiger och inflationens riktning är osäker. Det är därför viktigare än någonsin med en ansvarsfull politisk majoritet som skapat skyddsvallar för tuffa ekonomiska tider. I ledet att förbereda kommunens ekonomi valde den här politiska majoriteten att göra viktiga politiska reformer. En inventering och prövning av kommunens medlemskap i olika organisationer och samarbetsorgan med utgångspunkt från kommunens kärnverksamhet inleddes. Genom uppdraget kan vi nu säkra resurser för att i stället kunna satsa på kärnvalfärden. Tydligare bolagsstyrningsprinciper med ökad avkastning till kommunen har tagits fram. Vi har infört och avsatt medel i en resultatutjämningsreserv som nu kan ge oss en möjlighet att utjämna resultat över en konjunkturcykel i syfte att skapa ordning och reda i ekonomin. Detta var med andra ord viktiga åtgärder som nu säkerställer att vi kan viderutveckla valfärden.

Vårt politiska arbete med att förbättra Lerums kommuns företagsklimat bär frukt. 2023 ökade vårt företagsklimat mest i hela Göteborgsregionen. Nödvändiga och viktiga steg för att etablera ett nytt verksamhetsområde i Jeriko är på plats. Samhällsbyggnadsfrukostar har införts bredvid näringslivsfrukostarna, strategiska fastighetsförvärv har gjorts för att på sikt frigöra resurser och skapar attraktiva områden. Lerums kommuns arbetslöshet är lägst i hela Sverige. Allt fler välfärdsskapare söker sig till Lerums kommun och vi ska skapa möjligheter för fler etableringar. Nya torgstadgar möjliggör för utökad handel, trivsel och upplevelser, borttagandet av taxan för uteserveringar likaså. Det gäller att våga fatta politiska beslut och att ta ansvar för Lerums kommun.

Dialogen med Lerums kommuns föreningsliv har stärkts. Resultatet är en större förståelse för deras efterfrågan och behov. Två fullstora idrottshallar är planerade och byggda och andra viktiga föreningsinsatser har påbörjats.

Kraftledningarna som skär genom Gråbo är snart ett minne blott. Samverkan aktörer emellan visar att stora förändringar är möjliga. Det är därför viktigt att vi som politisk majoritet fortsätter att trycka på för nödvändiga investeringar. Tillgänglighetsanpassning av Floda station, två nya spår för Västra stambanan, gång- och cykelväg från Näs till Tollered, nya trafikmot och förbättrad trafiksituation i Lerum och mycket mer!

Tillsammans tar vi ansvar för Lerums kommun!

Viktor Lundblad

Renée Bengtsson

Styrning och ledning

Kommunens mål och indikatorer

Enligt kommunallagen ska styrelsens och nämndernas verksamhet bedrivas med en god ekonomisk hushållning. God ekonomisk hushållning innebär att kommuner och regioner i ett långsiktigt perspektiv klarar ekonomin och den kommunala verksamheten både inom förvaltningen och i sådan verksamhet som bedrivs genom andra juridiska personer.

En viktig förutsättning för god ekonomisk hushållning är att det finns balans mellan löpande kostnader och intäkter. Verksamheternas nettokostnader bör därför inte öka i snabbare takt än skatteintäkter och statsbidrag. Kommunen bör över tid uppvisa resultat på en nivå som gör att dess ekonomi inte urholkas av inflation eller av för låg självfinansieringsgrad av investeringar. En ekonomi i balans samt en väl fungerande uppföljning och utvärdering av ekonomi och verksamheter är nödvändiga förutsättningar för att kommunen ska kunna leva upp till kravet på god ekonomisk hushållning.

I budgeten anges nämndernas inriktningar för mandatperioden och deras prioriteringar för kommande budgetår. Varje nämnd ska utifrån gällande reglemente samt inriktningar och prioriteringar i detta budgetdokument fastställa verksamhetsplaner för 2024. Arbetet ska präglas av helhetssyn samt med utgångspunkt från hela mandatperioden.

I all styrning av kommunens verksamheter ska perspektiv och strategi anpassas i förhållande till de globala målen i Agenda 2030. Utvecklingen i Lerums kommun ska vara hållbar och ske med beaktande av de globala målsättningarna tolkade till Lerums kommuns lokala förutsättningar och ambition. Uppföljning av kommunens utveckling i förhållande till Agenda 2030 ska ske i delårsrapport och årsredovisning.

Agenda 2030

Utgångspunkten för budgeten är Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling och gäller för kommunens samtliga nämnder och styrelser. Med ansvar för skola, stöd, omsorg, infrastruktur, miljötillsyn, bostads- och samhällsplanering har kommunen stor betydelse för utvecklingen av de globala målen lokalt.

I all styrning av kommunens verksamheter ska perspektiv och strategi anpassas i förhållande till de globala målen i Agenda 2030. Styrelsen och nämnderna har ett grundläggande ansvar för att bidra till budgetens övergripande inriktning och koppla detta till uppdrag och utvecklingsbehov. Mål och indikatorer inom Agenda 2030 ska konkretiseras ner till relevant nämnd och styrelse i respektive verksamhetsplaner, för att på så sätt få en övergripande ledning och styrning som tar sitt uttryck i budgeten i allmänhet och verksamhetsplanerna i synnerhet.

Uppföljning av Agenda 2030 sker i delårsrapport och årsredovisning på helhetsnivå där kommunens samlade förflyttning mäts i kommun- och landstingsdatabasen Kolada.

God ekonomisk hushållning

Verksamhetsperspektiv

För att nå god ekonomisk hushållning inom kommunens verksamhet ska all verksamhet planeras och bedrivs ur tre perspektiv:

- Ett generationsperspektiv: kommunens verksamhet ska bedrivs på ett sätt som säkerställer att kommande generationer får en bra kommunal service.
- Ett resursutnyttjandeperspektiv: kommunens verksamhet ska bedrivs på ett kostnadseffektivt sätt, så att maximal nytta fås med minsta möjliga resursåtgång. Det ställer krav på kommunen att ständigt utveckla och förbättra den verksamhet som bedrivs.
- Ett måluppfyllelseperspektiv: de resurser som finns tillgängliga ska användas på ett sätt som gör att verksamheten når kommunens övergripande mål och inriktning.

Generationsperspektivet och resursutnyttjandeperspektivet förutsätts ligga till grund för kommunfullmäktiges mål, vilket medför att måluppfyllelseperspektivet är det styrande perspektivet för den verksamhet som planeras och genomförs.

Finansiellt perspektiv

Lerums kommuns modell utgår från jämförelse med en utvald kommungrupp. Den kommungruppen är Göteborgsregionens kommuner. Jämförelse och analys sker med utgångspunkt från historiskt utfall, nutid och prognoser. God ekonomisk hushållning ur ett finansiellt perspektiv uppnås om kommunkoncernen har en neutral eller positiv position i förhållande till övriga kommunkoncerner som ingår i Göteborgsregionen vad avser soliditet och skulder per invånare.

De finansiella nyckeltal som används för målangivelse och jämförelse är:

Soliditet

För att uppnå kommunfullmäktiges mål ska soliditeten överstiga 27,9 procent. För budgetår 2024 uppgår budgeterad soliditet till 28,5 procent. För planåret 2025 uppgår soliditeten till 27,6 procent och planåret 2026 till 27,5 procent. Soliditeten för planåren behöver hanteras i kommande års budgetprocesser eftersom nivåerna understiger gränsvärdet, med nu kända jämförelsetal.

Skulder per invånare

För att uppnå kommunfullmäktiges mål ska skulder per invånare vara lägre än cirka 104 620 kronor per invånare. Budgetår 2024 uppgår budgeterade skulder per invånare till 65 622 kronor per invånare. För planåret 2025 uppgår det till 71 214 kronor per invånare och planåret 2026 till 76 804 kronor per invånare.

Nettokostnadsandel

För att uppnå kommunfullmäktiges mål ska värdet inte överstiga 98,0 procent under en 10-årsperiod. För budgetår 2024 uppgår nettokostnadsandelen till 100 procent, vilket motsvarar ett nollresultat, det vill säga årets intäkter motsvarar kostnaderna. För planåret

2025 uppgår nettokostnadsandelen till 99 procent och för planår 2026 uppgår det till 98 procent. För tioårsperioden 2017–2026 uppgår den genomsnittliga nettokostnadsandelen till 96,8 procent.

Ekonomistyrningsprinciper

Lerums kommuns nämnder och styrelser ska följa kommunens mål, riktlinjer, principer, praxis, reglementen och policys liksom övriga lagar, avtal och anvisningar. Konsekvenser av beslut ska rymmas inom tilldelad nettobudget om inte annat anges. Måluppfyllelse av kommunfullmäktiges mål ska ske liksom ett strukturerat arbete med fullmäktiges inriktningar och prioriteringar. Nämnder och styrelser har både ett kvalitativt och ekonomiskt ansvar för verksamhet, inklusive verksamhet som bedrivs av extern utförare.

Beräkningar och antaganden i denna budget baseras på skatteprognoser från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) per oktober månad.

Ekonomiskt ansvar

Kommunfullmäktige tilldelar nämnder och styrelsen en budget med målsättningar och ekonomiska ramar att förhålla sig till. De ekonomiska ramarna ska både finansiera verksamheten inom grunduppdraget som reglementet beskriver, samt inrymma de prioriteringar och inriktningar som ingår i budget. Under året ska nämnderna och styrelsen ansvara för sin ekonomi och följa upp sina ekonomiska ramar och upprätta en prognos vid flera tillfällen. Vid befarat underskott ska beslut om åtgärder fattas med syfte att inte överskrida ekonomiska ramar. Kommunfullmäktige får uppföljning av nämndernas och styrelsens budget och prognos i samband med delårsrapporterna per april respektive augusti månad. I delårsrapporterna görs även en uppföljning av politiska målsättningar. Varje år avslutas med en verksamhetsberättelse som ska behandlas av nämnd och styrelse.

Budgetansvar

Nämndens verksamhetsplan ska innehålla dels en nedbruten budget för nämndens verksamhet, dels nämndernas tolkning och plan för genomförande av inriktningarna och prioriteringarna, konkretiserade och kompletterade med eventuella egna nämndmål. Prioriterade inriktningar och mål för nämnderna och styrelsen fastställs i kommunfullmäktiges budget.

Intern styrning och kontroll

Nämnden har det yttersta ansvaret för riskanalys och den interna kontrollen inom sitt verksamhetsområde. De ska styra, årligen följa upp och besluta om eventuella åtgärder med anledning av resultaten. Uppföljningen ska beslutas av nämnden och rapporteras till kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen ska årligen utvärdera den samlade kommunala verksamhetens interna kontroll och i de fall förändringar behövs, besluta om sådana. Den samlade utvärderingen ska rapporteras till kommunfullmäktige.

Skattesats

2024 uppgår Lerums kommuns kommunala skattesats till 20,65 kronor, vilket är oförändrat sedan sänkningen år 2012 från tidigare skattesats på 21,08 kronor. Det vägda genomsnittet kommunalskatt i riket år 2023 är 20,67 kronor och i GR 21,09 kronor

Internränta

Sveriges Kommuner och Regioners (SKR:s) internräntekommitté fastställer årligen förslag till internränta. Det görs senast i februari månad året innan aktuellt budgetår. Internräntan har tidigare år varit förhållandevis stabil med förändringar i steg om 0,25 procentenheter.

För år 2024 föreslog SKR en höjning av internräntan till 2,5 procent vilket är en fördubbling jämfört med föreslagna internräntan år 2023 som är 1,25 procent. Lerums kommun har för avsikt att följa SKR:s rekommendation, men gör alltid en bedömning av de egna finansiella förutsättningarna i samband med presentationen av SKR:s förslag. Det har skett en kraftig uppgång i inflation och räntor sedan 2022, vilket har lett till högre upplåningskostnader.

Fullfundsmodell

Lerums kommuns förpliktelser för pensionsåtaganden som intjänats före 1998 hanteras inte enligt gällande kommunal redovisningslag. Lagen säger att pensionsåtagandet ska vara exkluderat från redovisningen, men Lerums kommun har valt att till fullo inkludera värdeförändringen med motivet att ge en rättvisande bild av kommunens finansiella ställning. Det påverkar därmed resultaträkningen och det budgeterade resultatet.

Avgiftsfinansierad verksamhet

I Lerums kommun finns verksamhet som finansieras helt eller delvis av avgifter. Dessa verksamheters taxor och avgifter avgörs i ett separat ärende som beslutas av kommunfullmäktige i samband med årets budgetbeslut.

De största av de avgiftsfinansierade verksamheterna utgörs av vatten- och avloppsverksamhet samt renhållning. Dessa verksamheter finansieras till största del av VA- och renhållningskollektivet. Eventuella överskott för respektive verksamhet hanteras som en skuld och ska regleras inom en treårsperiod. VA-verksamheten erhåller 2,0 miljoner kronor per år för att täcka, framför allt, kostnader för åtgärder riktat mot hela skattekollektivet.

Investeringar

Lerums kommuns investeringar samlas i en investeringsportfölj. En gång om året lämnas förslag till investeringsbudget, baserat på uppdaterade ekonomiska förutsättningar samt aktuell portfölj, för beslut i kommunfullmäktige. Förslaget kompletteras med de ekonomiska konsekvenser portföljen innebär för Lerums kommun både genom driftskostnadskonsekvenser för verksamheterna samt vilka finansiella kostnader budgetförslaget genererar. Kommunfullmäktige beslutar om portföljens innehåll på fyra verksamhetsnivåer:

- Verksamhetslokaler
- Samhällsbyggande verksamhet
- Vatten och avlopp (VA) samt renhållning
- Verksamhetens löpande investeringar

Uppföljning och prognos av investeringar sammanställs och rapporteras till kommunfullmäktige vid två tillfällen under året, april och augusti, eller vid behov. Vid varje uppföljningstillfälle ska investeringsportföljens aktuella innehåll presenteras och analyseras tillsammans med uppdaterade konsekvenser på både driftskostnader och finansiella kostnader.

Vid befarat underskott ska ansvarig nämnd utarbeta förslag på åtgärder i syfte att undvika underskott, till exempel senarelägga projektstart av projekt som inte påbörjats. Omprioriteringarna ska presenteras för kommunfullmäktige. Om ingen sådan åtgärd kan identifieras, eller om åtgärder skulle ha en alltför kraftig negativ påföljd för ekonomi och/eller verksamhet, ska ett förslag på ökad investeringsram föreläggas kommunfullmäktige.

Kommunstyrelsen ska årligen besluta om en lokalförsörjningsplan vilken utgör grund för kommande prioritering av investeringsportföljen.

I budget 2024 med plan 2025–2026 föreslås strategiska markförvärv och Norra Hallsås skola utanför ordinarie investeringsram.

Ekonomisk fördelning och politiska inriktningar

År 2024 stärks ramar totalt med ett nettotillskott på 162,8 miljoner kronor, vilket motsvarar 5,8 procents ökning jämfört med föregående års budgeterade nettoram och summerar totalt till 3 011,2 miljoner kronor. Utöver skatter och generella statsbidrag finansieras även verksamheten av riktade bidrag, försäljning, taxor och avgifter. Dessa intäkter går direkt till respektive verksamhet. År 2022 uppgick dessa till 445,1 miljoner kronor.

Beslut om revisionens budget fattas årligen i separat ärende i samband med kommunfullmäktiges sammanträde i november månad.

Ekonomiska ramar fördelas till styrelse och nämnder, som sedan fördelar resurser till förvaltningen. Nämndernas och styrelsens ramar utgår som regel från föregående års ramar. Det säkerställer att den politiska prioriteringen bibehålls, men vid organisatoriska och/eller strukturella förändringar finns möjlighet att göra omfördelningar.

Resursfördelning har sedan skett med hänsyn taget till beräknade lönekostnadsökning samt generell justering för övriga kostnadsökningar. Vissa särskilda prioriteringar har även skett genom fördelning av riktade resurser för speciella, ibland tillfälliga händelser. Respektive nämnd har nu en nettoram som sedan kan brytas ned i nämndens verksamhetsplan med resursfördelning på olika ansvarsområden.

Kommunstyrelsen

Övergripande ansvar

Kommunstyrelsen har en särskild ställning i och med styrelsens ledande och samordnande roll samt styrelsens uppsiktsplikt gentemot kommunens nämnder och bolag. Den har ett helhetsansvar för kommunens verksamheter, utveckling och ekonomisk ställning. Kommunstyrelsen ska leda och samordna förvaltningen och ha uppsikt över övriga nämnders verksamhet. Kommunstyrelsen ska också ha uppsikt över kommunala bolag, stiftelser och kommunalförbund.

I kommunstyrelsens ansvarsområde ingår bland annat kommunikation, IT, trygghet- och säkerhetsarbete, jämställdhets-, demokrati-, och folkhälsofrågor, registratur, nämndadministration, kommunarkiv, ekonomistöd, upphandling och bemanning. Här ingår även ansvaret för räddningstjänst.

Kommunstyrelsen har ansvar för Plattform Lerum, strategiska kollektivtrafikfrågor, strategisk trafikförsörjning- och lokalförsörjning, strategisk samhällsplanering, vuxenutbildning, arbetsmarknad/sysselsättning och näringsliv. Vidare är kommunstyrelsen kommunens anställningsmyndighet, arbetslöshetsnämnd, arkivnämnd.

Prioriterade inriktningar för kommunstyrelsen år 2024

- Analysera kompetensförsörjningsbehovet, anpassa arbetssätt samt utveckla chefer och medarbetare för att klara välfärdsuppdraget nu och i framtiden. Det ska finnas tydliga förväntningar och mål för verksamheten, chefer och medarbetare.
- Verksamhetsutveckla genom digitalisering för att klara välfärdens utmaningar.
- Avsluta kommunens medlemskap i organisationer och samarbeten som inte berör kommunens kärnverksamhet i enlighet med framtagna inventering och prövning.
- Utvärdera den politiska organisationen i syfte att ta fram förslag på förtydliganden inom befintliga reglementen för tydligare styrning och ledning eller förändringar inom befintlig nämndstruktur.
- Utveckla kommunens kontrollplaner i syfte att säkra en effektiv förvaltning och undvika allvarliga fel och skador i det systematiska riskanalysarbetet på förvaltningsgemensam nivå samt sektorsnivå.
- Stärk styrningen av Lerum Energi AB genom uppföljning av implementering och efterlevnad av antaget nytt ägardirektiv.
- Utredda efterlevnad av antagna ägardirektiv i övriga kommunala bolag och föreslå eventuella åtgärder.
- Genomföra åtgärder för att Lerums kommun ska få Sveriges bästa näringslivsklimat enligt ranking från Svenskt Näringsliv och Sveriges Kommuner och Regioners (SKR:s), insiktsmätning. I det arbetet ska näringslivsstrategiska programmet revideras och beakta den höjda ambitionsnivån.
- Stärka kommunens uppsökandearbete vad gäller första kontakt med företag.

- Inför kategoristyrning i upphandlingar i syfte att kommunen ska vara en relevant kund och partner för våra leverantörer.
- Identifiera, automatisera och digitalisera rutinarbetsrutiner inom välfärd-, ärende-, plan och bygg- samt ekonomihantering.
- Ta fram ett inriktningsdokument för att säkerställa användandet och attraktiviteten av Garveriet-området.
- Stärka samarbetet med August Abrahamsons stiftelse i syfte att utveckla Nääs till ett attraktivare område för besöksnäringen.
- Intensifiera kommunens arbete att möjliggöra sysselsättning, genom praktik och arbete, för människor som står långt ifrån arbetsmarknaden som ett led i att minska bidragsberoende och utanförskap.
- Etablera en familjecentral i varje större tätort.
- Genomföra åtgärder för att öka den upplevda tryggheten i Lerums kommun och följa upp detta i SKRs: öppna jämförelser.
- Genomföra åtgärder för att öka säkerheten och krisberedskapen i Lerums kommun.
- Genomför åtgärder samt skapa utökad samverkan mellan skolan, socialtjänsten, polismyndigheten samt andra aktörer i syfte att minska tillgången på narkotika i skolmiljön.
- Genomföra effektiva klimatåtgärder för att minska kommunens klimatavtryck utan att försvåra för kommuninvånarens vardagspussel.

Inriktningar för mandatperioden

En attraktiv och stimulerande arbetsgivare

Lerums kommun finns till för sina kommuninvånare. För att möjliggöra detta och leverera en sådan god välfärd och service som möjligt behöver kommunen vara en attraktiv och stimulerande arbetsgivare som lockar professionella och kompetenta medarbetare.

Att hitta rätt personal med rätt kompetens pekas på många håll ut som välfärdens största utmaning. Brist på arbetskraft i kombination med ökade krav på välfärden innebär att det inte enbart handlar om att rekrytera fler. Nya arbetssätt behöver komma på plats för att utveckla och tillvarata rätt kompetens inom den befintliga organisationen och dess medarbetare.

I arbetet med kompetensförsörjningen finns även möjligheten att utöka arbetet med att digitalisera välfärdstjänster. På så sätt kan välfärden bli både effektivare och få bättre kvalitet, och rekryteringsbehovet kan minska. Sveriges Kommuner och Regioner har undersökt hur förskolelärare, lärare, undersköterskor, sjuksköterskor, socionomer och läkare upplevt nya arbetsmetoder med digitala verktyg. En stor majoritet menar att det har fungerat bra men arbetet med digitala verktyg ställer nya krav på medarbetarna. Lerums kommun behöver därför erbjuda kompetensutveckling i användandet av digitala verktyg.

I Lerums kommuns budget för år 2023 gavs kommunstyrelsen i uppdrag att påbörja arbetet med att ta fram en hållbar kompetensförsörjningsstrategi. Uppdraget gavs med anledning av att det krävs ett helhetsgrepp kring frågan om kompetensförsörjning. I och med det arbetet har flera viktiga områden identifierats. Vi tar nu ytterligare steg för att göra Lerums kommun till en attraktivare arbetsgivare. För att rusta kommunen att klara nuvarande och framtida utmaningar är det viktigt att utveckla chefer och medarbetare. Genom att bland annat tydliggöra förväntningar och mål skapas bättre förutsättningar att bidra och ta ansvar i sina olika uppdrag samt öka sysselsättningsgraden inom förvaltningen. På så sätt fortsätter vi det långsiktiga arbetet med heltid som norm.

Lerums kommuns personalpolitik ska starkt präglas av vår vilja att minimera sjukfrånvaron. Kommunens effektivitet och leveransförmåga är beroende av medarbetarnas hälsa och välmående. Kommunen ska präglas av ett öppet klimat mellan medarbetare och chefer och rehabilitering ska snabbt erbjudas i syfte att medarbetaren ska kunna komma tillbaka till arbetet. En tydlig rehabiliteringskedja är därför viktig.

En effektiv, förutsägbar och demokratisk styrning och ledning

2023 har på många sätt varit ett år av omställning vad gäller den politiska organisationen samt den övergripande politiska målstyrningen. En helt ny politisk organisation har införts vilket har skapat en effektiv, förutsägbar och framför allt demokratisk styrning och Agenda 2030 används som språk, verktyg och ramverk för prioritering i budget, verksamhetsplan och annan styrning. Strategiska dokument som utgår från Vision 2025 har börjat revideras och tjänsteskrivelser är numera tydligt kopplade till Agenda 2030.

De nya nämnderna har skapat framdrift och bättre kontakt mellan kommuninvånare och förtroendevalda på ett sätt som de gamla samråden eller utskotten aldrig lyckades med. Samtidigt är vår gemensamma strävan att alltid bli bättre, tydligare, transparentare och mer demokratiska i den politiska organisationen. I det arbetet behöver kontinuerliga utvärderingar ske av den politiska organisationen för att skapa så tydliga reglementen som möjligt. Även omprövning inom befintlig nämndstruktur behöver löpande ske för att hitta en så optimal organisering som möjligt. Att förändra organisationen kan aldrig vara ett mål i sig utan snarare ett medel för att skapa bättre ledning och styrning.

Lerum Energi AB har fått ett nytt ägardirektiv. Implementeringen av ägardirektivet är viktigt för styrningen av bolaget så att det kan säkerställa en stabil och självbärande ekonomi med en tillfredsställande soliditet som möjliggör ett långsiktigt agerande. Bolaget kan då utföra sin verksamhet så att den bidrar till kommunens arbete för att främja utveckling och tillväxt till mesta möjliga nytta för medborgarna i kommunen. Sådan utveckling handlar bland annat om god energiförsörjning och ett innovativt omställningsarbete på ett ekonomiskt hållbart sätt. Koncernens utdelning till ägaren ska, i enlighet med ägardirektivet, uppgå till 25 procent av koncernens resultat efter skatt. Det är viktigt att bolaget bedriver sin verksamhet ekonomiskt självbärande utan kommunala bidrag.

Andra delar i kommunens styrning och ledning behöver dock bli tydligare. Ett förändringsarbete gällande det systematiska riskanalysarbetet är redan påbörjat. I det arbetet har redan kommunstyrelsen beslutat att uppföljningsprocessen kopplat till kvalificerade välfärdsbrott ska hanteras inom ramen för intern kontroll från och med 2024. Att få en systematik i framtagandet av risken är viktigt för att arbetet ska bli en naturlig del i det kommunala uppdraget. Varje nämnd ansvarar för att tillse att de har en tillräcklig intern kontroll men kommunstyrelsen har, genom antaget reglemente, ett

särskilt uppdrag att också ansvara för utformning och utveckling av kommunens system för intern kontroll. Kommunstyrelsen behöver därför utveckla kommunens kontrollplaner i syfte att identifiera ytterligare relevanta utvalda risker i det systematiska riskanalyserarbetet på förvaltningsgemensam nivå samt sektorsnivå.

En stabil ekonomi i balans

Sveriges ekonomi går kräftgång. Arbetslösheten förväntas öka, byggtakten minskar, inflationen stiger, räntorna ökar och personal- samt pensionskostnaderna går uppåt. Det finns fortfarande en osäkerhet när inflationen kommer mättas av, huruvida Riksbanken kommer fortsätta höja räntan samt hur människors köpkraft och vilja till sparande kommer att påverkas. Den här budgeten är därför en långsiktig budget med bra strategier och god kostnadskontroll med ambitionen att på sikt skapa utrymme för att kunna sänka skatten. På många sätt kräver dock det skärpta läget en övervintring för att fortsätta att satsa på välfärden.

I ledet att förbereda kommunens ekonomi för övervintring startade kommunstyrelsen en inventering och prövning av kommunens medlemskap i olika organisationer och samarbetsorgan med utgångspunkt från kommunens kärnverksamhet år 2023. Syftet var att frigöra resurser för att i stället kunna satsa på kärnvälfärden. Ett annat led i det arbetet som startade samma år var att säkerställa tydliga bolagsstyrningsprinciper med ökad avkastning till kommunen samt att införa och avsätta medel i en resultatutjämningsreserv som nu kan ge oss en möjlighet att utjämna resultat över en konjunkturcykel i syfte att skapa ordning och reda i ekonomin. Detta var med andra ord viktiga åtgärder.

Vidare ska effektiviseringen av arbetsrutiner ses över för att spara tid och pengar. En sådan åtgärd är att vidareutveckla e-handelssystem liksom arbetet med att automatisera och digitalisera arbetsrutiner. Detta öppnar upp för frigörande av resurser som i stället kan läggas på vård, skola och omsorg.

Sveriges bästa näringslivsklimat

Lerums kommun ska vara en serviceorganisation med ett myndighetsansvar som genom sin effektivitet och service lockar fler företag att etablera sig samt att befintliga ges möjlighet att växa och expandera. Genom ett förbättrat näringslivsklimat skapar vi fler arbetstillfällen och ökade skatteintäkter som stärker kommunens ekonomi och möjlighet att bygga ut vård, skola och omsorg.

Lerums kommuns näringslivsklimat blir allt bättre. Föregående år fick vi vårt bästa resultat på 15 år i Svenskt Näringslivs företagsranking, vi ökade med 44 placeringar och därmed mest i hela Göteborgsregionen, och vi fortsatte att stiga i SKR:s insiktsmätning. Ambitionen är dock att bli bäst i Sverige och därför behöver det näringslivsstrategiska programmet uppdateras för att beakta denna målsättning.

Vi har ökat vårt strategiska arbete med markförvärv och strategiska markinköp i syfte att skapa goda förutsättningar för vårt näringsliv. På så sätt skapar vi möjligheterna för spännande och intressanta platser som präglas av liv, rörelse och trygghet. Ett sådant exempel är kommunens köp av Garveriet som inte bara frigjorde resurser inom den kommunala ekonomin utan också möjliggjorde för ny restauratör, nya arbetsplatser och säkrad kommunal välfärd i området.

Mer verksamhetsmark- och lokaler behöver dock komma fram och i det arbetet har vi nu tagit fram ett samverkansavtal med Partille kommun där vi gemensamt går fram med ambitionen att anlägga ett 1,5 miljoner kvadratmeter stort verksamhetsområde i Jeriko. Genom det politiska ställningstagandet ökar vi möjligheten för människor att jobba i sin hemkommun och vi kan minska utpendlingen, öka skatteintäkterna och möjliggöra för fler att starta företag.

Verksamhetsmark och lokaler är dock inte allt. Kommunens upphandlingar behöver utformas så att fler företag kan vara med och ge anbud med syftet att möjliggöra för fler lokala företag att medverka. Vi ska därför införa kategoristyrning i upphandlingar. Vi ska även arbeta mer uppsökande med vår företagslots. Vi kan inte förvänta oss att företag kommer att kontakta kommunen utan kommunen behöver arbeta uppsökande med information. Redan idag kontaktas nyetablerade företag i kommunen men vår ambition är att en uppföljning sker efter första informationsutskick i syfte att etablera kontakt, tydligt informera om vad för service som finns samt bjuda in till näringslivsfrukostar och samhällsbyggnadsfrukostar.

Trygghet, säkerhet och beredskap i en orolig tid

Sverige befinner sig i en alltmer orolig och osäker värld. Ryssland inledde en invasion av Ukraina den 24 februari 2022, påverkanskampanjer ökar mot Sverige i och med NATO-ansökan, den upplevda otryggheten breder ut sig i och med skjutning och sprängningar och den 17 augusti beslutade Säkerhetspolisen att höja terrorhotnivån i Sverige från tre till fyra på en femgradig skala. Allt detta påverkar även Lerums kommun och ställer krav på tydliga och konkreta åtgärder som tar våra kommuninvånarens säkerhet och oro på allvar. Det handlar om frihet, trygghet och säkerhet.

I Lerums kommun finns det närmare 60 skyddsrum varav 26 ägs av kommunen. Under 2023 gavs samhällsbyggnadsnämnden i uppdrag att göra en inventering av kommunens skyddsrum. Efter inventeringen påbörjade iordningställningen av samtliga för att dessa ska vara brukbara inom 48 timmar. Ytterligare åtgärder behöver dock komma på plats för att stärka kommunens beredskap. Kommunstyrelsen får därför i uppdrag att genomföra åtgärder för att öka säkerheten och krisberedskapen i Lerums kommun. Sådana åtgärder är att utbilda förvaltningsledningen i radiokommunikation för effektiv ledning, skapa beredskap för att kunna införa en upplysningscentral vid kris samt införa en krisstödsgrupp med företrädare från kommunen, räddningstjänsten samt andra relevanta aktörer.

Lerums kommun ska arbeta vidare med åtgärder för att öka den upplevda tryggheten. Tillståndsansökningar för trygghetskameror i Gråbo har skickats in till Integritetsskyddsmyndigheten och ansökningar om nya LOV3-områden pågår. Narkotikahundar inom rättspsykiatri på Sahlgrenska universitetssjukhus genomför sökningar i kommunens grundskolor och på Lerums gymnasium som ett led att hålla kommunens ytor fria från narkotika. Kommunen har tillsammans med Lerum Energi tagit ett stort steg vad gäller ljussättningen på flera av kommunens tidigare mörka platser och kommunen är anmäld till Sveriges Kommuner och Regioners nätverk för hot, hat och våld mot förtroendevalda. Även beslut om införandet av ett trygghetsråd har tagits.

Ytterligare åtgärder ska dock tas för att fortsätta stärka det trygghetsskapande arbetet. Ökad samverkan mellan skola och socialtjänst ska ske via Plattform Lerum och SSPF med ett tydligt mål att minska tillgång till narkotika. Arbetet med Mini-Maria ska stärkas

och de ska kunna etablera sig även i Lerum. Därtill ska ANDTS information till årskurs 7 tas fram och informationsbroschyrer ”Prata med din tonåring” ska fortsätta i årskurs 6–9.

Lerums kommuns ytor ska hållas rena och snygga. Många ytor saknar dock kommunen rådighet över. Sådana platser är exempelvis våra stationer. Kommunen behöver, i dialog med Trafikverket och Västtrafik, säkerställa att de sköter dessa ytor genom att förtydliga skötselavtal alternativt se över möjligheten att ta över genomförandet av skötseln med finansiering från Västtrafik eller Trafikverket.

En infrastruktur att lita på

Oavsett färdmedel ska det vara enkelt att resa inom kommunen såväl som till och från kommunen. Det ställer krav på en samhällsplanering som anpassas till samtliga transportmedel oavsett om det handlar om cykeln, tåget eller bilen. På så sätt skapar vi levande samhällen som sätter människans behov i centrum. Genom möjligheten att enkelt resa inom kommunen ökar också förutsättningarna att få ihop vardagspusslet och att man handlar lokalt. I det arbetet ligger Trafikstrategin fast.

Alla som kan jobba ska också jobba. Det ställer dock krav på en infrastruktur som går att lita på. På många sätt är så inte fallet idag. Västra stambanan men sina två spår skapar allt för många kapacitetskonflikter. Det blev allt tydligare under pandemin när sträckan Göteborg-Alingsås var den enda sträckan i Sverige som fortfarande hade kapacitetskonflikter trots att arbetspendlingen minskade markant. Vi behöver därför säkerställa att två ytterligare spår kommer på plats genom att en lokaliseringsutredning påbörjas. Lokaliseringsutredningen ska peka ut vilka möjligheter och hinder som finns för att möjliggöra utökad kapacitet. Detta blir viktigare i och med Västtrafiks nuvarande planer att ställa in samtlig parallelltrafik till och från Lerums kommun samt nedläggningen av Aspedalens station. Vi ska agera för att försvara och stärka regionens kollektivtrafik i Lerums kommun. Detta innebär även att säkerställa att Floda station blir tillgänglig för alla. Trafikverket är i detta en nyckelaktör i och med att de är dem som äger stationerna. Kommunen ska dock ligga på för att säkerställa att allt fler har möjligheten att ta tåget från samtliga av våra tågstationer.

Vidare ser vi att väginfrastrukturen på många håll blivit bättre i Lerums kommun. Ny rondell vid Kastenhofsmotet och i Olstorp bidrar med bättre trafikflöden, mindre trafikstockningar och mindre utsläpp. Mer finns dock kvar att göra. Ett helhetsgrepp gällande trafikförsörjningen i centrala Lerum har beställts där även Hulan-rondellen ingår och en åtgärdsvalsstudie har beställts gällande nytt trafikmot i centrala Lerum. På sikt ser vi dock ytterligare behov av ett trafikmot mellan Kastenhof och Floda och vi ser behov av en ny tvärlid öster om Lerum i nord-sydlig riktning. Detta öppnar för effektivare och säkrare resor för bil och kollektivtrafik.

Vi vill att väg 190 och även befintlig sträckning av Härskogsvägen, med flera, förbättras. Gång- och cykelleder utvecklas i en rad sträckningar. Bland annat är det viktigt med ny GC-väg längs Olstorpsvägen.

Ett hållbart samhälle för människor, planeten och välståndet

Lerums kommuns arbete med miljö och klimat blir effektivare och bättre tack vare korrekta politiska prioriteringar. Det visar inte minst det senaste årets förbättrade resultat i olika rankingar. När tidningen Dagens Samhälle nyligen rankade Sveriges kommuner och dess hållbarhetsarbete kom Lerum på en fjärdeplats. I tidningen Aktuell Hållbarhets ranking, Sveriges årliga kommunranking, klättrar Lerums kommun från plats 100 till

plats 35. Det är resultatet av 2023 års arbete med de 17 globala målen på en lokal nivå. Mer ska dock göras.

Vi ska minska utsläppen tillsammans med näringslivet genom att årligen göra insatser så som industriell symbios, driva gemensamma projekt eller på andra sätt samverka med näringslivet för minskade utsläpp. I det arbetet ska vi även inkludera lantbruket som samarbetspart och fokusera på företagens klimatomställning i miljötillsyn. Vår energiplan ska uppdateras och omfatta lokal produktion, tillförsel, distribution och användning av energi. I vårt arbete med upphandlingar ska vi identifiera vilka upphandlingar som har störst klimatpåverkan och arbetar strategiskt och systematiskt för att minska klimatpåverkan samt säkerställer kompetens för att upphandla med klimathänsyn. Ett helhetsgrepp gällande kommunens inköp ska initieras för att på så sätt underlätta klimatsmarta val.

Det ska därför vara lätt att göra rätt. Tillsammans förlänger vi livslängden på mobiltelefoner, surfplattor och bärbara datorer genom cirkulära flöden, avtal om reparationer och att samla in samt återbruka produkter. Även cirkulära arbetskläder möjliggörs där vi köper arbetskläder av god kvalitet som lätt kan lagas. Kommunens arbetsplatser inreds därtill i högre utsträckning med cirkulära möbler.

Ekonomi och förutsättningar

Kommunstyrelsens kommunbidrag minskar med totalt 3,6 miljoner kronor år 2024.

- Ökade priser och löner: 7,4 miljoner kronor
- Tillfälliga projekt 2023 som avslutas: -7,0 miljoner kronor
- Kommunstyrelsens reserv omfördelas: - 5,0 miljoner kronor

När tillfälliga projekt avslutas så kan deras resurser riktas om. Det gäller en riktad resurs på 1,0 miljoner kronor för arbete med ny politisk organisation 2023 samt 1,0 miljoner kronor för politikerutbildning av nya politiker i nämnder och styrelse efter valet 2022. Riktad resurs till digitalisering år 2022 och 2023 på 4,0 miljoner kronor dras också tillbaka samt 1,0 miljoner kronor för en tillfällig digitaliseringspott.

- Riktade resurser 2024: 4,0 miljoner kronor

Projektet med digitalisering löper på även 2024 och 4,0 miljoner kronor riktas dit.

En justering mellan nämnder har skett vilket leder till en minskning totalt sett av Kommunstyrelsens ram med 3,053 miljoner kronor.

Intäkter	Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Kommunstyrelsen				
Kommunbidrag	256,8	253,2	269,9	277,4
Tillkommande övriga intäkter*	38,7			

*externa och förvaltningsinterna intäkter. Beslutas i samband med nämndens verksamhetsplan.

Utbildningsnämnden

Övergripande ansvar

Utbildningsnämnden är ansvarig för följande verksamheter som enligt skollagen ingår i skolväsendet (2010:800): förskola, förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola, fritidshem, gymnasieskola, anpassad gymnasieskola.

Utbildningsnämnden fullgör de uppgifter som ankommer på vårdgivaren enligt hälso- och sjukvårdslagen för den medicinska delen av elevhälsan och elevhälsan i övrigt i kommunal förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola, gymnasieskola och anpassad gymnasieskola. Nämnden är därutöver även ansvarig för följande verksamheter: Särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet, Utbildning enligt lagen (2009:128) om yrkeshögskolan.

Prioriterade inriktningar för utbildningsnämnden 2024

- Ta fram en målbild för hur lågt antal barn i förskolegrupperna och mindre klasser i skolorna ska uppnås.
- Ge förutsättningar för alla elever i Lerums kommun att gå ur skolan med godkända betyg.
- Alla elever, både i grundskola och gymnasieskola, ska fullfölja sina studier.
- Stärka skolornas arbete med problematisk och långvarig skolfrånvaro och ge stöd till skolornas närvarofrämjande arbete.
- Att stärka möjligheterna för elever att välja skola.
- Öka incitamenten för elever att gå lovskola för att uppnå godkända betyg.
- Säkerställa att eleverna har tillgång till relevanta läromedel där böcker prioriteras framför digitala verktyg.
- Utredda lärarassistenternas roll i syfte att ta reda på deras bidrag till kunskapsförmedlingen. Utredningen ska också se över huruvida det finns bättre sätt att minska den administrativa bördan för våra lärare.
- Etablera öppen förskola i varje större tätort.
- Uppmuntra fler elever som läser yrkesprogram på Lerums gymnasium att läsa Ung företagsamhet.
- Stärka skolornas arbete med att motverka mobbning och trakasserier med syfte att skapa en skola som är trygg för alla.

Inriktningar för mandatperioden

Elevers rätt till en god utbildning

Lerums kommun har bra skolor och en tradition av att ge sina elever möjligheter till goda studieresultat. Målet för skolan måste alltid vara att ge varje elev förutsättningar att nå studieframgång och kunskapskraven. Därmed behöver skolan se varje elev och de som är i störst behov av extra stöd ska också ges detta. I det arbetet ser vi dock ett behov att arbeta vidare med den läromedelsutredning som startades i och med budget 2023. Utifrån den utredningen behöver nödvändiga åtgärder vidtas för att säkerställa att alla elever har tillgång till relevanta läromedel där böcker prioriteras framför digitala verktyg. Detta är viktigt för att öka fokus på undervisningen och ta bort eventuella störande moment som surfplattor och datorer kan skapa.

Det kontinuerliga systematiska kvalitetsarbetet konstaterar flera viktiga åtgärder som ligger i linje med tidigare fattade politiska beslut. Bland annat vikten och nödvändigheten att vi fortsätter att satsa på elevers studiero, att tidiga insatser vid avvikelser av studieplanen sätts in och att ett utvecklingsarbete behöver ske vad gäller matematikundervisningen. Detta är viktigt för att ge förutsättningar för alla elever i Lerums kommun att gå ur skolan med godkända betyg.

Läxhjälp behöver erbjudas i bredare omfattning och incitamenten för utökad skolplikt i form av lovskola behöver öka. Specialundervisning för särskilt begåvade elever ska erbjudas. Det är viktigt av flera skäl, bland annat för att minska risken för att minska motivationen för dessa elever vilket i sin tur kan leda till stök som stör klasskamrater. Kommunen behöver därför aktivt söka speciallärare.

Lerums kommun ska bara ha bra skolor och vi behöver öka valmöjligheterna och valfriheten för våra elever. Oavsett huvudman ska kommunen därför vara tydlig med vad som är prioriterat när det kommer till skolverksamhet. Det uppenbara svaret är kunskapsförmedling och därför är det också det som skolan ska arbeta med.

Utbildningsnämnden har tidigare fått i uppdrag att ta fram en policy för friskoleetableringar. Den är viktig för att säkerställa tydliga ställningstaganden när det kommer till kommunens möjlighet att yttra sig gentemot Skolinspektionen när andra huvudmän än kommunen vill etablera en skolverksamhet. Inga oseriösa aktörer ska vara välkomna att bedriva skolverksamhet i Lerums kommun. Det finns samtidigt ett behov av ytterligare skolplatser. Det är viktigt för att säkerställa mindre klasser, mer vuxen närvaro och för att bejaka valfrihet. Det är därför av vikt att Norra Hallsås skola byggs och att fler skolplatser tas fram i enlighet med Utvecklingsplan för skolstrukturen 2023 som levererades som ett resultat av budgetuppdrag 2023.

För att möjliggöra ett aktivt lärande behöver eleverna närvara i skolan. I budgeten för år 2023 gavs därför utbildningsnämnden i uppdrag att ta fram en kommunövergripande arbetsmetod och resurs för hemmasittare i syfte att avlasta och hjälpa lärare. Resultatet är Lerums kommuns närvaroteam bestående av en socialpedagog, en samordnare och en socionom. Det övergripande syftet med närvaroteamets arbete är att få elever med hög skolfrånvaro att återgå i studier genom samverkan med vårdnadshavare, skola, socialtjänst, hälso-sjukvård och andra berörda. Det stora arbetet sker dock ute på skolorna inom elevhälsan. Samarbetet mellan skola, Plattform Lerum och socialtjänst behöver därför ses över och utvecklas vad gäller insatser, personalkategorier, ansvarsområden och övergripande strategier. I och med den här budgeten får utbildningsnämnden i uppdrag att

stärka skolornas arbete med problematisk och långvarig skolfrånvaro och ge stöd till skolornas närvarofrämjande arbete. Som ett led i uppdraget ska flera åtgärder presenteras efter noggrant arbete för att hitta orsakerna bakom frånvaron. En av dessa kan exempelvis vara möjligheten till gratis mensskydd.

Lindénska skolan är Lerums kommuns resursskola. Den vänder sig till elever som behöver särskilt stöd med anpassade lärmiljöer och arbetssätt. Skolan erbjuds till elever i årskurs 1–9 med resurspedagoger, fritidsverksamhet och elevhälsa. I budget 2023 gavs i uppdrag att öka antalet platser i resursskolor. Detta har nu skett.

Plats för stimulering, utveckling och lärande

Lerums kommun har fantastiska förskolor, oavsett huvudman. Tillsammans har flera olika aktörer skapat platser som medverkar och bidrar till att stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg. Dessa viktiga miljöer behöver vårdas och värnas. Detta gäller även i arbetet med att bygga nya förskolor.

Barngrupperna i förskolan är för stora. Anledningen är att för få förskolor byggts historiskt i kombination med att Lerums kommun inte applicerar ett kösystem för antagande till en förskola. I stället för att implementera ett kösystem där barn riskerar att missa viktiga och formgivande år i förskolan väljer vi att gå fram med tio förstudier för att bygga fler förskolor. På så sätt kan vi även anställa fler förskolelärare för att utöka den vuxna närvaron.

Gymnasium för trygghet, närvaro och utvecklande utmaningar

Lerums gymnasium är en av kommunens mest konkurrensutsatta verksamheter. Skolvalet innebär att kommunen aktivt behöver arbeta med att säkerställa gymnasiets attraktivitet och särprägel. Det gör Lerums gymnasium genom att erbjuda sina elever en öppen miljö där idéer, åsikter och eventuella bekymmer framförs, där närvaro prioriteras och en mångfald av utvecklande utmaningar presenteras. Här vågar elever pröva nytt och genom kreativa åtaganden utveckla sina färdigheter inför yrkeslivet eller vidare studier.

I och med sin utsatthet för konkurrens är det viktigt att byggnationen av de nya gymnasiebyggnaderna och utvecklingen i Dergårdsparken sker på ett sådant sätt att det stör kunskapsförmedlingen så som lektioner och eget arbete så lite som möjligt. Studieron behöver prioriteras och arbetet med nybyggnationerna behöver därför planeras väl.

Samarbetet mellan näringsliv och gymnasium ska utvecklas vidare. Ung företagsamhet är i det arbetet viktigt. Studier visar att elever som läst Ung företagsamhet lyckas bättra senare i livet. De har i snitt högre lön och fler blir chefer. Samtliga program på Lerums gymnasium erbjuder redan idag elever att gå Ung företagsamhet. Andelen som faktiskt gör det är dock varierande beroende på om eleven läser ett yrkesförberedande eller högskoleförberedande program. De yrkesförberedande programmen så som bygg- och anläggningsprogrammet, el- och energiprogrammet, barn- och fritidsprogrammet samt försäljnings- och serviceprogrammet ska därför särskilt uppmuntra elever att läsa och ta del av Ung företagsamhet. Alla elever på yrkesprogram borde särskilt få testa att driva företag med riktiga varor och tjänster.

En trygg skola till för alla

Skolan ska vara en plats för ungas utveckling genom studieframgångar, trygghet och gemenskap med klasskamrater och lärare. Det arbetet förpliktigar i en tid där depression och ångestsyndrom tredubblats och den vanligaste dödsorsaken bland ungdomar är suicid. Skolans arbete med att motverka mobbning och trakasserier behöver därför stärkas. Eleverna och vårdnadshavare behöver vara delaktiga i det trygghetsarbetet.

Viktiga åtgärder genomförs redan i enlighet med kommunens Handlingsplan för lokala suicidpreventiva insatser i Lerum 2022–2026. Bland annat arbetet med att motverka tidig alkoholdebut och missbruk. Mer behöver dock göras. Skolans arbete ska bygga på goda och trygga relationer mellan samtliga i skolan. Självklara strukturer behöver uppbyggas med ett närvarande elevhälsoteam som navet i arbetet. Det ska finnas ett självklart och direkt stöd att vända sig till för att omedelbart få stöd och direkt lotsats vidare till relevanta vårdinstanser. Även på rasterna behöver eleverna känna sig trygga med en väl utbredd vuxennärvaro som man kan lita på griper in om så skulle behöva ske. Om det blir nödvändigt med förflyttning så är det mobbaren som ska förflyttas till annan skola i kombination med andra åtgärder

Att ta fram en målbild hur lågt antal barn i förskolegrupperna och mindre klasser i skolorna kan uppnås är viktigt av flera skäl. Ett av många är att det möjliggör ökad vuxennärvaro som i sin tur gör det möjligt för lärare och annan personal att, på ett enklare sätt, se varje elev och på så sätt skapa bättre förutsättningar för individuell trygghet och studieframgång.

Ekonomi och förutsättningar

Utbildningsnämndens kommunbidrag stärks med totalt 75,2 miljoner kronor år 2024.

- Ökade priser och löner: 47,5 miljoner kronor
- Riktade resurser 2024: 27,7 miljoner kronor

Nya riktade resurser 2024 innefattar ny internhyra för Berghultsskolan samt Olstorps förskola beräknas till 8,2 miljoner kronor respektive 2,9 miljoner kronor.

Ytterliga 5 miljoner kronor riktas 2024 för att stärka skolornas arbete med problematisk och långvarig skolfrånvaro och ge stöd till skolornas närvarofrämjande arbete.

En justering mellan nämnder har skett vilket totalt sett leder till en minskning av Utbildningsnämndens ram med 0,072 miljoner kronor.

Intäkter	Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Utbildningsnämnden				
Kommunbidrag	1 412,1	1 487,3	1 585,3	1 629,5
Tillkommande övriga intäkter*	173,5			

*externa och förvaltningsinterna intäkter. Beslutas i samband med nämndens verksamhetsplan.

Stöd- och omsorgsnämnden

Övergripande ansvar

Stöd- och omsorgsnämnden ansvarar för att fullgöra kommunens uppgifter enligt lagar och förordningar inom socialtjänsten, den kommunala primärvården och stöd och service till funktionshindrade och etableringsåtgärder samt etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. När det i författning hänvisas till den nämnd som avses i 2 kap 4 § Socialtjänstlagen (2001:453) fullgör stöd -och omsorgsnämnden de uppgifter som författningen avser. Stöd- och omsorgsnämnden är vårdgivare enligt vad som anges i 11 kap 1 § Hälso- och sjukvårdslagen.

Prioriterade inriktningar för stöd- och omsorgsnämnden 2024

- Öka kvaliteten inom omsorgen genom relevant nyttjande av välfärdsteknologi, även digitalisering av rutinmässigt administrativt arbete behöver intensifieras.
- Redovisa utfallet av införandet av en fast omsorgskontakt, med inriktning på att över tid kunna följa upp hur inflytandet, upplevd hälsa och vårdkvaliteten för hemtjänstmottagaren påverkas.
- Arbeta med att identifiera möjliga förebyggande och tidiga insatser i alla åldersgrupper – under 2024 med ett särskilt fokus på arbetet inom demensområdet.
- Stärka äldres möjligheter till fler sociala kontakter och meningsfulla aktiviteter.
- Säkerställ att ändamålsenlig samverkan sker med externa parter för ett nytt hälso- och sjukvårdsavtal samt arbeta med den nära vårdens införande.
- Ta fram en utvecklingsplan utifrån behov av trygghetsboende i varje kommundel, äldreboenden samt för LSS-boenden över hela kommunen.
- Utveckla möjligheterna till en meningsfull sysselsättning för den som har en funktionsnedsättning med utgångspunkt i att öka deltagarnas känsla av att ha inflytande och den upplevda betydelsen av verksamheten.
- Ta fram ett underlag för att likställa kollektivtrafiktaxan för resor inom kommunen för de invånare inom ramen för LSS som även har permanent sjuk- eller aktivitetsersättning med det som gäller för den som är >65 år (0 kronor). Även gruppen av, i kommunen boende personer >65 år som kommit till Lerums kommun i enlighet med massflyktsdirektivet, ska inkluderas.
- Fortsätta arbetet mot våld i nära relationer genom upprättandet av skyddade boenden för kvinnor och barn, inrättandet av ett centrum mot kvinnovåld i kommunen, utbildningsinsatser för kommunens anställda, informationskampanjer samt etableringen av en mansjour.
- Stimulera föreningar att möjliggöra för funktionsnedsatta att delta i verksamheten.

Inriktningar för mandatperioden

Omställning till nära vård

Invånare i Lerums kommun har ett behov av att kunna ta del av mer vård i sin närhet. Färre inläggningar på sjukhus, färre resor till olika vårdinrättningar runt vår region ger både kvalitets- och hållbarhetsstärkande effekter. En högre andel mer specialiserad vård som utförs närmre invånaren är positivt men ställer helt nya krav på Lerums kommun.

För Lerums kommun finns viktiga aspekter att beakta för att göra den nödvändiga omställningen. Dels behövs ett tydligt regelverk – något som delvis kan uppnås genom att teckna ett nytt hälso- och sjukvårdavtal med Västra Götalandsregionen. Dessutom behöver vi i samverkan med andra kommuner utarbeta gemensamma arbetssätt och sätt att följa upp omställningen.

Utöver detta vill vi se att en inventering och redovisning av områden och insatser där Lerums kommun kan bidra till högre vårdkvalitet genom ökat fokus på insatser inom nära vård – redovisningen ska peka på möjliga kvalitetsvinster och sammanställa nödvändiga förutsättningar för att kunna genomföras. Denna inventering kan med fördel användas i framtida diskussioner med andra aktörer i samverkan.

Som ytterligare ett steg vill vi att Lerums kommun förstärker arbetet med tillgängliga, tekniskt hållbara och användarvänliga digitala tjänster med hög upplevd invånarnytta inom hela området stöd och omsorg, men särskilt inom särskilt och ordinärt boende för äldre. För detta krävs att Lerums kommun utgör en stark och kompetent röst i rollen som upphandlare.

Vi vill ha ett ökat fokus på kärnuppdraget inom omsorgen - användande av digitala tjänster stärker medarbetarnas möjligheter att arbeta mer med god omsorg och vård. Därför behöver Lerums kommun identifiera och digitalisera rutinartade administrativa arbetsuppgifter i en högre takt på ett hållbart sätt. På detta sätt vill vi också möta upp delar av de utmaningar som syns inom kompetensförsörjning.

Tidiga och förebyggande insatser

Att i ett tidigt skede kunna vara närvarande för att se och påverka miljöer och beteenden kan förebygga senare problem för invånaren. Att arbeta med dessa frågor är relevant inom en lång rad områden för att motverka utanförskap och senare problem för såväl den enskilde som samhället.

Långvarigt missbruk grundläggs ofta i ungdomsåren och inte minst i skolmiljön. Det är därför viktigt att på alla tänkbara sätt främja förebyggande åtgärder. Vi behöver därför se till så att vi arbetar förebyggande med syfte att undvika ungdomars missbruksdebut.

Tidig upptäckt av begynnande demens kan möjliggöra att man får en bättre behandling och att rätt insatser kan sättas i ett skede som ger invånaren stort värde under flera år. På så vis kan följdutmaningar undvikas. Här, liksom i all övrig verksamhet, ser vi att det är viktigt att Socialstyrelsens rekommendationer kring demensvård och andra evidensbaserade metoder utgör utgångspunkt för arbetet.

En hög frånvaro från skolan, i vissa fall hundra procentig, är ofta kopplat till försämrade skolresultat som i sin tur ofta ger generellt svagare livssituation under hela vuxenlivet. Rätt insatser på rätt ställe och i rätt tid anser vi är avgörande för dessa och fler områden.

Utbildningsnämnden, kommunstyrelsen och stöd- och omsorgsnämnden har här ett viktigt gemensamt ansvar i och med det nyinrättade närvaroteamet. I det arbetet ska stöd- och omsorgsnämnden säkerställa en fast förankring i evidens och nationella riktlinjer som gör att kvaliteten kan säkras. Vi vill också att övriga befintliga insatser kartläggs, dokumenteras och utvärderas gentemot kopplingen till evidens och nationella riktlinjer. Vid införande av nya insatser behöver de förutom resurser även genomlysas ur ett kvalitetsperspektiv innan de breddlanseras.

Ett led i arbetet med tidiga och förebyggande insatser kan vara att vårdtagare har en fast omsorgskontakt, vilket nu enligt lag i Sverige ska erbjudas den som har hemtjänst. Därför vill vi att kommunen fokuserar på att följa upp hur detta har påverkat invånarna som har hemtjänsts upplevda hälsa.

Vi menar att införande av relevanta välfärdstjänster alltid, i ett tidigt skede, ska belysa hur insatserna positivt kan påverka invånarnas såväl uppmätta som upplevda hälsa. Detta då det ger invånarna en högre kvalitet och medarbetaren en trygghet i att utförd insats skapar sant värde. Dessutom säkrar det att vi använder våra gemensamma resurser effektivt.

En äldreomsorg präglad av stor valfrihet och hög kvalitet

Utgångspunkten är att varje människa är unik, med egna önskemål och intressen. Rätten till självbestämmande är lika viktig oavsett ålder. Den välfärd som betalas med våra gemensamma resurser ska därför präglas av stor valfrihet, hög kvalitet, ett värdigt bemötande och finnas tillgänglig för alla som behöver den. Vi ska ge omsorgstagarna ökad valfrihet, större självbestämmande och mer inflytande över beviljade insatser. Vi ska också bättre ta vara på personalens kompetens såväl som engagemang, förbättra arbetsmiljön och därtill möjliggöra yrkesroller med högt och hållbart medarbetarengagemang. Här ligger ett viktigt arbete för Lerums kommun att över tid följa upp införandet av nya karriärvägar inom omsorgen för att säkerställa att det bidrar till både invånarnytta och möjliggör en förbättrad personalförsörjning.

Vi ska forma en värdig, respektfull och inspirerande livs- och boendemiljö för alla våra äldre kommuninvånare. Vi ska erbjuda lämpliga, goda och flexibla boendeformer för de som behöver vård och omsorg dygnet runt, såväl som för dem som på grund av ålderskrämpor eller påtvingad ensamhet i huvudsak söker ökad bekvämlighet, service och sällskap på gamla dagar. Vi ska ha hög standard på våra äldreboenden, seniorboenden och trygghetsboenden, både invändigt och utvändigt inklusive goda utomhusmiljöer. Måltider ska vara anpassade efter önskemål och behov när det gäller allt från portionsstorlekar och smakupplevelser till upplevelsen vid måltidstillfället.

En trygg och säker hemtjänst

Lerums kommun ska ha en trygg och säker hemtjänst som ger omsorgstagarna god service och omsorg. Det innebär bland annat att vi lever upp till omsorgstagarnas största önskemål så som fokus på hög personalkontinuitet, att de själva får välja när hjälpen ska utföras samt att de själva ska kunna påverka innehållet i hemtjänsten. Även om dessa delar inte alltid är självklara så är de grundläggande och därför viktiga.

Alla ska ha möjlighet att delta i samhället utifrån sina förutsättningar

I Lerums kommun ska alla ha möjlighet att delta i samhället utifrån sina förutsättningar. Den som har en funktionsnedsättning ska kunna vara en del av samhällsgemenskapen genom utbildning, arbete och sysselsättning anpassat efter sin egen förmåga. En funktionsnedsättning ska inte begränsa möjligheterna för den som kan och vill jobba och bidra utifrån sin förmåga. För de som på grund av funktionsnedsättning inte har möjlighet att delta i arbetslivet överhuvudtaget, vill vi öka möjligheterna till en meningsfull daglig sysselsättning utformad utifrån egna önskemål och förutsättningar.

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) har inneburit ökad valfrihet, större inflytande och bättre livskvalitet för många personer med svåra funktionsnedsättningar. Det är anledningen till att LSS är ett av de viktigaste uppdragen i kommunens välfärdsuppdrag. Vi menar att arbetet med LSS kräver ett stabilt och långsiktigt ansvarstagande från hela samhällets sida. Den som behöver LSS ska, i större utsträckning, ges möjligheten att välja och ha inflytande över vem som ska utföra vårdrehabiliterings- och stödsatser, liksom utformningen av dessa insatser. Vidare anser vi att den som har funktionsnedsättning ska ges möjligheten att delta i arbetslivet utifrån sina egna förutsättningar. Den som är i behov av vård, stöd eller service bör få större inflytande över sin situation. Utbudet av arbete, sysselsättning, boendeformer och hjälpmedel behöver bli mer varierat och anpassat till de individuella behov som finns.

Att befinna sig långt ifrån arbetsmarknaden kan innebära stora risker för ytterligare svårigheter – därför behöver denna grupp ökat stöd. Genom samordningsförbundet Insjöriket kan vi erbjuda ökade möjligheter till denna utsatta grupp – nu finns möjligheten att utvärdera hur det nya arbetssättet förbundet infört har bidragit till invånarnytta.

En av vår tids största folksjukdomar

Allt för ofta går bruk över i missbruk och många gånger handlar det om missbruk av alkohol, narkotika, tabletter och spel. En del drabbas av samsjuklighet, vilket innebär, att personen uppfyller kriterier för både missbruk och psykisk störning samtidigt.

Vi behöver också se till så att de som utvecklat ett missbruk får tillgång till professionellt stöd och god vård så att missbruket avbryts och för att möjliggöra en återgång, utan dröjsmål, till ett nyktert, självständigt och värdigt liv

Socialtjänsten är ofta den sista tryggheten människor har när en person inte längre har möjlighet att själv ta sig ur ett missbruk. Kommunens socialtjänst måste därför prestera en god kvalitet och beslut som är rättssäkra. Socialtjänsten tar emot ansökningar, utreder behovet av insatser och tillhandahåller insatser för att bryta missbruket och möjliggöra ett nyktert, men även självständigt liv. Socialtjänsten bedriver även uppsökande verksamhet. Ledorden är frivillighet och delaktighet, individuella behovsprövningar med respekt för den enskildes integritet. Alla insatser sker med tydligt syfte att minska missbruket. I arbetet involveras även andra instanser som Försäkringskassan, hälso- och sjukvården, skolan, frivården/kriminalvården, arbetsförmedlingen och arbetsgivare.

Med en tydligare styrning mot arbete och egen försörjning kan vi minska kommunens bidragskostnader, som medför att inte lika många fastnar i bidragsberoende och utanförskap.

Våld i nära relationer

Mäns våld mot kvinnor är ett omfattande problem i dagens samhälle. Våldet finns överallt och i alla delar av samhället och skiljer inte mellan rik, fattig, högutbildad eller lågutbildad. Det som denna typ av våld har gemensamt är dock att det sker bakom stängda dörrar. Med en nyinrättad befattning som samordnare mot våld i nära relation kan Lerums kommun nu accelerera arbetet.

Vi ska under denna mandatperiod arbeta för att upprätta skyddade boenden för kvinnor och barn med möjlighet att medföra husdjur. Dessa ska vara friliggande och/eller flera i samma hus med tillgång till personal. Det kan göras i samverkan med andra kommuner och kvinnojourer rörande skyddade boenden samt utslussningslägenheter. Det är viktigt för att kvinnor ska slippa behöva umgås med sin förövare under tiden de bor på skyddat boende.

Vi ska upprätta ett centrum mot kvinnovåld i kommunen där all kunskap och all hjälp, som kvinnor och barn kan behöva från kommun, polis och kvinnojour, finns samlad på ett ställe. Ett sådant centrum kan också öka medvetenheten om vart hjälp finns att få. Det underlättar också för de olika myndigheterna och vården att samverka och dela erfarenheter med varandra.

Det är inte alltid helt självklart i mötet med människor att det pågår våld i nära relationer. Vi ska därför införa obligatorisk utbildning rörande våld i nära relationer för berörda anställda i kommunen, både de som jobbar i kommunen, socialtjänsten och äldreården. Dessa utbildningar ska även kunna vara en del av upphandlingsunderlag i förekommande upphandlingar inom sektorn. I detta ingår även förskole- och skolpersonal i kommunen. Även skolungdomar behöver utbildas angående vad som faktiskt är våld i nära relationer och hur det kan ta sig i uttryck. Obligatoriska frågor från skolhälсан om våld i nära relationer till samtliga elever ska genomföras.

Kommunen ska tillsammans med kvinnojouren genomföra informationskampanjer på offentliga platser som köpcentrum, toaletter och anslagstavlor, om våld och var det går att få hjälp. Vi ska upprätta en mansjour dit män kan vända sig för att få hjälp att bryta våldsamma beteenden. Ett fortsatt samarbete med Kvinnojouren Olivia är en viktig del av grundförutsättningarna i arbetet med mäns våld mot kvinnor.

Ekonomi och förutsättningar

Stöd- och omsorgsnämndens kommunbidrag stärks med totalt 44,3 miljoner kronor år 2024.

- Ökade priser och löner: 40,7 miljoner kronor
- Riktade resurser 2024: 2 miljon kronor

Nya riktade resurser 2024 innefattar arbetet med att identifiera möjliga förebyggande och tidiga insatser i alla åldersgrupper med ett särskilt fokus på arbetet inom demensområdet.

En justering mellan nämnder har skett vilket leder till en ökning totalt sett av stöd- och omsorgsnämndens ram med 1,598 miljoner kronor.

Intäkter	Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Stöd- och omsorgsnämnden				
Kommunbidrag	795,6	839,9	895,3	920,3
Tillkommande övriga intäkter*	136,0			

*externa och förvaltningsinterna intäkter. Beslutas i samband med nämndens verksamhetsplan.

Samhällsbyggnadsnämnden

Övergripande ansvar

I samhällsbyggnadsnämndens ansvarsområde ingår bland annat fysisk planering, exploateringsverksamhet, trafikrelaterade frågor, klimatanpassnings-, geoteknik och bullerfrågor, torghandel, avfallsverksamhet, gatuhållning samt vatten- och avloppsverksamhet, lokalvård, kostverksamhet samt vaktmästeritjänster.

Samhällsbyggnadsnämnden företräder kommunen som ägare till kommunens samtliga fastigheter.

Samhällsbyggnadsnämnden ansvarar för kommunens återvinningscentral Hultet, där kommunens invånare bland annat kan lämna återvinningsmaterial, trädgårdsavfall, farligt avfall, skrot och grovsopor. Vidare ingår det i nämndens uppdrag att ansvara för måltidsservice inom skola och äldreomsorg samt drift och utveckling av kommunens alla lokaler innefattande 5 förvaltningsfastigheter, 8 fritidsfastigheter, 18 skolor, 6 servicehus, 41 förskolor och ett antal hyres-, kultur- och saneringsfastigheter.

Samhällsbyggnadsnämnden ska utveckla digitaliseringen för bättre och effektiva arbetssätt i samhällsbyggnadsprocesser. Det kan ske genom helt digitaliserade processer och ärendeflöden.

Prioriterade inriktningar för samhällsbyggnadsnämnden 2024

- Ta fram en planeringsstrategi utifrån Översiktsplanen där varje Orts utveckling av befolkningstillväxt, bostäder, infrastruktur, kommunal service, främjande av handel samt kultur- och fritidsfastigheter framgår och därmed utgör en handlingsplan för respektive Ort.
- Föreslå en balanserad expansionstakt i varje Ort ur ett 10-årsperspektiv utifrån ett 1 procent befolkningstillväxtgolv för kommunen som helhet.
- Ta fram utvecklingsscenarier utifrån respektive Ort i planeringsstrategin med nödvändiga investeringar med vägledande beräkningar av ekonomiska konsekvenser för strategiska beslut om expansionstakt.
- Säkerställ effektiva processer inom samhällsbyggnad för att möjliggöra utveckling enligt planeringsstrategin samt omhänderta enskilda exploitörer och bostadsutvecklarens initiativ.
- Genomföra strategiska markinköp och detaljplanering av verksamhetsmark i syfte att möjliggöra förverkligandet av kommunens lokalförsörjningsplan och fler företagsetableringar.
- Intensifiera arbetet med Partille kommun för att anlägga verksamhetsområde i Jeriko i enlighet med samverkansavtal 2023.
- Starta arbetet med att uppdatera kommunens kulturmiljöprogram.
- Initiera en översyn av gällande internhyresmodell i kommunen i syfte tydliggöra nuvarande incitament i kommunens lokalförsörjning samt föreslå eventuella revideringar med inriktning mot tydligare självkostnad för respektive anläggningstyp.

- Aktivt arbeta för utbyggd laddinfrastruktur tillsammans med externa aktörer samt Lerum Energi i syfte att möjliggöra för omställning från förbränning av fossila bränslen.
- Ta fram utvecklingsplaner som redovisar byggstartsår vad gäller renovering av Vattenpalatset, ny tennishall i Lerum, ishall och simhall i Stenkullen, ytterligare konstgräsplaner, kulturhus, etablering av fritidsgård för motorintresserade ungdomar, nya båtplatser samt ny hall för bordtennis.

Inriktningar för mandatperioden

Planeringen av en växande kommun med framtidstro

Ett stort arbete har påbörjats för att få framdrift i Lerums kommuns detaljplaner. Det är viktigt för att säkerställa en planerad expansionstakt där befolkningstillväxten ökar i samklang med utbyggnaden av kommunal service så som skolor, förskolor och äldreboenden. På så sätt kan Lerums kommun vara en attraktiv kommun att leva, bo och verka i hela livet, oavsett vart man i livet befinner sig och oavsett vad för typ av kommunal service man behöver. Det är viktigt för att äldre ska kunna lämna huset när intresset och orken för trädgårdsarbetet tryter för att flytta in i den centrala lägenheten. Det är också viktigt för att den nybildade familjen ska kunna lämna den trånga lägenheten för att flytta in i ett rymligare hus. På många håll innebär detta inte bara att man vill bo kvar i kommunen utan mer specifikt i sin ort. Det ställer tydliga krav på en samhällsutveckling som ser till varje enskild ords utveckling. För detta har vi initierat arbetet med planeringsstrategin utifrån Översiktsplanen.

Planeringsstrategin ska ge oss möjligheten att se på vilket sätt utvecklingen i varje enskild ort kommer att ske. Den sammanhållna samhällsutvecklingen för respektive ort skapar en balanserad expansionstakt ur ett 10-årsperspektiv utifrån ett 1 procent befolkningstillväxtgolvt för kommunen som helhet. På så sätt kan nödvändiga investeringar planeras med vägledande beräkningar av ekonomiska konsekvenser för strategiska beslut om expansionstakt.

Vi har som ambition att genomföra en rad förbättringar i våra orter. Vi vill bland annat se välkomnande entréer till våra orter, att vi bygger samman orter där barriärer finns, utveckla företagande för fler dagaktiva verksamheter samt utveckla samhällsservice och idrottsfaciliteter. Detta ska konkretiseras genom planeringsstrategin samtidigt som redundans säkras avseende plankapacitet och andra kritiska funktioner. Aktualisering och utbyggnad av planeringsstrategin ska därefter ske i omfattning och takt som möter vår ambition att skapa en aktuell, tydlig och tidsatt beskrivning av planerad samhällsutveckling för våra orter.

Vi vill öka byggtakten i Lerums kommun. Med allt fler större företagsetableringar i vårt närområde som kräver importen av kompetens kommer också ett utökat behov av bostäder. I det arbetet ska Lerums kommun dra sitt strå till stacken och möjliggöra för ytterligare expansion. Det ska ske genom en förtätning centralt i våra större orter där företrädesvis byggnation av lägenheter kommer vara aktuellt. Samtidigt välkomnar vi villor och blandad bebyggelse utanför de centrala delarna i våra orter. Vi ska ha en välkomnande och positiv attityd till initiativ generellt men där vi har kontroll. Genom att säkerställa att detaljplaneverktyget är tillgängligt att användas i närtid, och därmed skapar möjlighet och mening vid exploatering av utomplansmark, kan initiativ om exploatering i större utsträckning hanteras genom detaljplanering. Det bidrar till att skapa en mer ordnad

och harmonisk expansion. Detaljplanering är att föredra vid utveckling av vårt samhälle och ska därför prioriteras.

För att möta behovet av en utökad expansionstakt samtidigt som vi har ordning och reda i ekonomin bör detaljplaner finansieras av exploatörerna. Kommunen ska ställa krav på exploatörer som står i proportion till deras aktivitet. Det kan handla om att exempelvis anpassa närliggande vägar så att kostnaden för den exploateringen fördelas på ett adekvat sätt. Det innebär även att exploatörer ska vara med och bygga ut den kommunala service som kommer med befolkningsutvecklingen.

Ett effektivt nyttjande och upprättande av samhällsfastigheter

Lerums kommun är en stor fastighetsägare. Det skapar möjligheter för ett levande näringslivsklimat tack vare uthyrningen av lokaler för näringsidkare. Ett exempel på det är centrala Lerum med ett rikt restaurangutbud, Vattenpalatsets simskola och Garveriet. Vi ser dock ett behov av att göra en översyn av gällande internhyresmodell i kommunen. Detta för att tydliggöra nuvarande incitament i kommunens lokalförsörjning samt föreslå eventuella revideringar med inriktning mot tydligare självkostnad för respektive anläggningstyp.

Även idrottsanläggningar och kulturlokaler är viktigt att upprätta. Lerums kommun har ett oerhört aktivt föreningsliv vilket är positivt men som samtidigt ställer krav på ett effektivt nyttjande av våra lokaler. Vi ser därför ett behov att ta fram utvecklingsplaner vad gäller renovering av Vattenpalatset, ny tennishall i Lerum, ishall i Stenkullen, ytterligare konstgräsplaner, kulturhus, etablering av fritidsgård för motorintresserade ungdomar, nya båtplatser samt ny bordtennishall. Utvecklingsplanerna kan med fördel inkorporeras i planeringsstrategin.

Ett hållbart samhälle för människor, planeten och välståndet

Personbilar inom kommunal verksamhet ska köras på förnybar el, biogas eller vätgas och våra nya arbetsmaskiner ska vara fossilfria. Upphandlingskrav ställs på entreprenader. Införande av fyrfackskärl för källsortering och fastighetsnära hämtning kommer erbjudas vad gäller hushållsavfall.

Lerums kommun ligger i framkant vad gäller vårt arbete med solenergi. Det är positivt och någonting som vi ska arbeta vidare med. I det arbetet ska vi införa ytterligare åtgärder för att energieffektivisera vårt fastighetsbestånd.

De gröna kilarna ska bevaras så att alla kommuninvånare enkelt kan nå rekreationsområden. Vi ska fortsätta samverka med Göteborgsregionen gällande kommunens vattenförsörjning och säkerställande av att invånarna har tillgång till rent vatten. Våra sjöar ska vara rena och tjänliga. Kartläggning behöver göras av rasrisker och effekter av hundraårsregn vid vattendrag.

Ekonomi och förutsättningar

Samhällsbyggnadsnämndens kommunbidrag stärks med totalt 37,3 miljoner kronor år 2024.

- Ökade priser och löner: 7,9 miljoner kronor
- Riktade resurser 2024: 29,2 miljoner kronor

Nya riktade satsningar för år 2024 innebär en kompensation för ökad internränta (från 1,25 procent till 2,5 procent) med 24,3 miljoner kronor. Vidare kompenseras nämnden med 4,0 miljoner kronor för ökade kostnader för livsmedel samt 0,9 miljoner kronor för ökade kostnader för detaljplaner. Kostnader för detaljplaner har tidigare år aktiverats som investering. En övergång till på mer rättvisande redovisning pågår vilket kommer att öka kostnaderna för nämnden.

En justering mellan nämnder har skett vilket leder till en ökning totalt sett av Samhällsbyggnadsnämndens ram med 0,148 miljoner kronor.

Intäkter Samhällsbyggnadsnämnden	Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Kommunbidrag	182,8	220,1	234,6	241,1
Tillkommande övriga intäkter*	590,7			

*externa och förvaltningsinterna intäkter. Beslutas i samband med nämndens verksamhetsplan.

Kultur- och fritidsnämnden

Övergripande ansvar

Inom kultur- och fritidsnämndens ansvarsområde ingår folkbibliotek, öppen ungdomsverksamhet, kulturskola och att förvalta och utveckla kommunens fritidsanläggningar. Kultur- och fritidsnämnden ansvarar också för föreningsbidrag till idrott- och kulturföreningar liksom bidrag till studieförbund. Nämnden ansvarar också för kommunens kulturverksamhet, konst och konstnärlig utsmyckning.

Nämnden ska även verka för bevarande, vård och lämplig användning av byggnader, anläggningar och miljöer av kulturhistoriskt eller estetiskt värde samt främja lokalhistorisk forskning och hembygdsvårdande verksamhet.

Prioriterade inriktningar för kultur- och fritidsnämnden 2024

- Utveckla nya och genomför större anpassningar enligt fastställd lokalförsörjningsplan och investeringsbudget i samråd med samhällsbyggnadsnämnden utifrån dialog med föreningslivet som genomfördes 2023.
- Utifrån identifierade behov, ta fram en hall- och anläggningsstrategi, inklusive hallfördelningsstrategi.
- Öka fritidsgårdarnas behovsanpassning både innehållsmässigt och lokaliseringmässigt eventuellt i samverkan med föreningslivet.
- Möjliggör för en etablering av fritidsgård för motorintresserade ungdomar.
- Säkerställa utbyggnaden, underhållet och exponeringen av befintliga samt nya ridvägar och vandringsleder.
- Vidta nödvändiga åtgärder för att möjliggöra att kommunen medverkar vid större idrotts- och kulturarrangemang så som exempelvis Gothia Cup och Barnlek.
- Inför fysisk aktivitet på recept eller liknande program för barn och unga i Lerums kommun.
- Stärka äldres möjligheter till fler sociala kontakter och meningsfulla aktiviteter.
- Stimulera föreningar att möjliggöra för funktionsnedsatta att delta i verksamheten.
- Säkerställa att biblioteken är bemannade under de tider då människor som regel vistas i lokalerna.

Inriktningar för mandatperioden

I Lerums kommun finns ett rikt föreningsliv inom både kultur och fritid. För att kunna maximera nyttan i användningen av kommunens kultur- och fritidslokaler, samt anläggningar ska kommunen genomföra anpassningar med syfte att göra dessa mer ändamålsenliga för den typen av verksamhet som bedrivs. I kommunen finns ett behov av nya lokaler och anläggningar för kultur- och fritidsverksamhet. Kommunen behöver utifrån de identifierade behoven, ta fram en strategi i syfte att tydliggöra hur kommande behov av hallar och anläggningar ska realiseras. Strategin ska även tydliggöra vilka principer för ägandeförhållande som ska gälla för hallar och anläggningar för kultur- och fritidsverksamhet.

För att kommunens fritidsgårdar ska fortsätta vara en attraktiv mötesplats för barn och ungdomar, är det viktigt att fritidsgårdarna är behovsanpassade och återspeglar målgruppens behov och intressen. Kommunens fritidsgårdar kommer därför ha olika nischade inriktningar baserat på målgruppen och lokaliseras på olika platser i vår kommun. Beredningen för kultur, fritid och folkhälsa har identifierat ett behov av en fritidsgård för motorintresserade ungdomar, vilket kommunen nu tar de första stegen för att realisera. Exempel på nischade inriktningar för andra fritidsgårdar i kommunen kan exempelvis vara teater, musik, fotboll eller innebandy. Kommunen ska föra dialog med föreningslivet kring formerna och eventuell samverkan kring de nischade fritidsgårdarna.

I investeringsbudgeten återfinns flertalet investeringar för framtida kultur- och fritidslokaler och anläggningar. Detta arbete hanteras av samhällsbyggnadsnämnden, där arbetet sker i tät och kontinuerlig dialog med kultur- och fritidsnämnden.

Större idrott- och kulturarrangemang ska kunna hållas i Lerums kommun, kommunen behöver säkerställa att nödvändiga åtgärder tas för att möjliggöra detta.

Kommunen ska underlätta för målgrupper i behov av fysiska och sociala aktiviteter. För att uppmuntra till ökad rörelse för barn och unga i behov av fysisk aktivitet, ska kommunen införa fysisk aktivitet på recept eller liknande program. Kommunen ska även arbeta aktivt med att stärka äldres möjligheter till meningsfulla aktiviteter som inkluderar rörelse och/eller fler sociala kontakter. Kommunen ska också underlätta för föreningar att möjliggöra för funktionsnedsatta att delta i verksamheten, både inom kultur och fritid.

Öppettider och personalplanering ska anpassas för att säkerställa att biblioteken är bemannade under de tider då flest personer visats i lokalerna och på så sätt kunna erbjuda service till dem som behöver hjälp med bland annat digital hantering.

Ekonomi och förutsättningar

Kultur- och fritidsnämndens kommunbidrag stärks med totalt 4,7 miljoner kronor år 2024.

- Ökade priser och löner: 2,3 miljoner kronor
- Riktade resurser 2024: 2,0 miljoner kronor

År 2024 föreslås en allmän ramförstärkning på 2,0 miljoner kronor till nämnden.

En justering mellan nämnder har skett vilket leder till en ökning totalt sett av Kultur- och fritidsnämndens ram med 0,448 miljoner kronor.

Intäkter	Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Kultur- och fritidsnämnden				
Kommunbidrag	80,2	84,9	90,4	93,0
Tillkommande övriga intäkter*	5,9			

*externa och förvaltningsinterna intäkter. Beslutas i samband med nämndens verksamhetsplan.

Individnämnden

Övergripande ansvar

Individnämnden ansvarar för myndighetsutövning som rör enskild person inom individ- och familjeomsorg, funktionsstöd, hemtjänst, särskilt boende, korttidsboende, anhörigvård, mottagning och integration av nyanlända, bostadsanpassning, färdtjänst samt beslut avseende serveringstillstånd. Nämnden ansvarar också för myndighetsutövning inom förskola, familjedaghem, förskoleklass, grundskola, skolbarnsomsorg, gymnasieskola, gymnasiesärskola och vuxenutbildning.

Prioriterade inriktningar för individnämnden 2024

- Säkerställa tydliga krav på heltidsaktivering i form av utbildning eller jobbsökande innan utbetalning av ekonomiskt stöd, om inte särskilda skäl föreligger.
- Säkerställa att frånvaro vid beslutad aktivitet innebär indragen utbetalning av ekonomiskt stöd.
- Säkerställa att hushåll inte kompenseras vid indraget studiebidrag med anledning av ogiltig skolfrånvaro med annat ekonomiskt stöd.
- Säkerställa att identifierat bidragsfusk polisanmäls och belopp krävs tillbaka.
- Införa hembesök som ett led i utredningsarbetet för att kontrollera behörighet till ekonomiskt stöd.
- Stärk arbetet mot våld i nära relationer inom nämndens ansvarsområde.

Inriktningar för mandatperioden

Individnämnden behöver säkerställa att myndighetsutövningen sker på ett ändamålsenligt och ekonomiskt tillfredsställande sätt samt med kontinuerlig, strukturerad uppföljning och utveckling av handlägningsprocessen. Detta ställer krav på en kompetensutveckling och inte minst kompetensförsörjning. Personal med rätt kompetens är en förutsättning för att lyckas med myndighetsuppdraget och för att kunna hantera förändringar i omvärlden på ett hållbart sätt. Medarbetare och chefer ska ha en bra arbetsmiljö och känna sig trygga.

Individnämnden ska arbeta med att vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd och att antal barn i hushåll med långvarigt ekonomiskt bistånd minskar. Det är viktigt för att alla som kan arbeta också ska arbeta för att vara med och bidra till det gemensamma. Individnämnden behöver därför säkerställa att den som uppbär försörjningsstöd ska ha en genomförandeplan som tydligt ställer krav på heltidsaktivering i form av utbildning eller jobbsökande. I händelse av att en gymnasiestuderande ungdom inte får sitt studiebidrag ska individnämnden ha antagit rutiner som beskriver att detta inte ska kompenseras med annat bidrag till hushållet.

Individnämnden ska säkerställa att det finns rutiner som tydligt beskriver utredningsmetoder som förhindrar att felaktiga utbetalningar sker. Sker felaktiga utbetalningar ska det ingå i utredningsmetoden att detta polisanmäls och att beloppet krävs tillbaka.

Våld i nära relationer

Man ska inte behöva berätta samma sak flera gånger. Lerums kommun ska därför skapa ett gemensamt system där kvinnan får den hjälp som behövs snabbt. Det är en stor process att våga anmäla och tvivel uppkommer många gånger under tiden. Därför är det viktigt att se till att rätt stöd och hjälp kan sättas in direkt så beslutet inte behöver fattas flera gånger. Idag samarbetar inte alltid socialtjänstens olika delar optimalt och därmed inte får en klar bild av situationen i familjen. Det är därför viktigt att det finns en samverkan mellan barn- och vuxenhandläggare på socialtjänsten för att få en helhetsbild av hur situationen ser ut.

Socialtjänsten måste upprätta tydliga rutiner kring försörjningsstöd så att de inte dras in för att mannen anses kunna försörja henne. Detta riskerar annars att skapa inlåsning i ett våldsamt förhållande. Därtill ska rutiner upprättas där det är socialtjänsten som delar ut skadestånd och underhåll till kvinnan. Socialtjänsten kräver sedan in det av mannen. Detta för att garantera både kvinnans säkerhet och att tillgångar faktiskt tillfaller henne.

Ekonomi och förutsättningar

Individnämndens kommunbidrag stärks med totalt 2,6 miljoner kronor år 2024.

- Ökade priser och löner: 2,5 miljoner kronor

Ingen riktad resurs föreslås till individnämnden.

En justering mellan nämnder har skett vilket leder till en ökning totalt sett av Individnämndens ram med 0,012 miljoner kronor

Intäkter Individnämnden	Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Kommunbidrag	95,3	97,9	104,3	107,2
Tillkommande övriga intäkter*	0			

*externa och förvaltningsinterna intäkter. Beslutas i samband med nämndens verksamhetsplan.

Miljö- och byggnämnden

Övergripande ansvar

Miljö- och byggnadsnämnden ansvarar för kommunens myndighetsutövning i frågor som bland annat rör bygglov, miljö- och hälsoskydd.

Prioriterade inriktningar för miljö- och byggnadsnämnden 2024

- Säkerställa att bygglov beviljas inom 10 veckor förutsatt kompletta och fullständiga handlingar vid ansökan.
- Särskilt arbete med att ökat resultat Höjd kundindex (NKI) företag i Sveriges kommuners och regioners (SKR:s), insiktsmätning.
- Stärka digitaliseringen och automatiseringen av bygglovsprocessen.

Inriktningar för mandatperioden

Lerums kommun har som målsättning att få Sveriges bästa näringslivsklimat. En viktig del i det arbetet handlar om myndighetsutövningen och dess servicegrad. I diverse olika mätningar ser vi att kommunen får ett bättre resultat. Exempelvis fick kommunen sitt bästa resultat på 16 år i Svenskt Näringslivs företagsranking. Även i Sveriges Kommuner och Regioners (SKR:s) insiktsmätning fick kommunen en klar förbättring på samtliga områden. Höjt kundindex (NKI) företag för bygglov stack dock ut med ett mer negativt resultat. Det är därför viktigt att nämnden arbetar aktivt för att öka resultatet och därmed också servicegraden för kommunens invånare och företag.

Det är viktigt att Lerums kommun säkerställer att ett besked vad gäller bygglov levereras till den sökandes inom 10 veckor, förutsatt kompletta handlingar vid ansökan. Detta har förbättrats men ännu är inte målet uppfyllt. Därför ska nämnden arbeta vidare med detta. Som ett led i det så ska nämnden se över digitaliserings- och automatiseringsmöjligheter vad gäller bygglovsprocessen.

Vidare är det viktigt att den kompetens som finns i miljö- och byggnadsnämnden bibehålls inom den kommunala förvaltningen inom Sektor samhällsbyggnad. Därför kan personal, vid eventuellt behov, underlätta arbetet inom andra delar av sektorn.

Ekonomi och förutsättningar

Miljö- och byggnadsnämndens kommunbidrag stärks med totalt 0,7 miljoner kronor år 2024.

- Ökade priser och löner: 0,4 miljoner kronor

Miljö- och byggnadsfrågor är till viss del taxefinansierat och de intäkterna följer beslutade index som finns framtaget och beslutas årligen i ett separat ärende i kommunfullmäktige. Inga särskild riktade resurser föreslås till miljö- och byggnadsnämnden för 2024.

En justering mellan nämnder har skett vilket leder till en ökning totalt sett av miljö- och byggnadsnämndens ram med 0,330 miljoner kronor.

Intäkter	Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Miljö-och byggnadsnämnden				
Kommunbidrag	16,2	16,9	18,0	18,5
Tillkommande övriga intäkter*	16,4			

*externa och förvaltningsinterna intäkter. Beslutas i samband med nämndens verksamhetsplan.

Valnämnden

Övergripande ansvar

Valnämnden fullgör de uppgifter som enligt gällande författningar ankommer på valnämnd vid genomförande av val till Riksdagen, region, kommunfullmäktige och val till Europaparlamentet samt vid genomförande av folkomröstningar.

Inriktningar för mandatperioden

Nämnden ska förbereda och leda det praktiska genomförandet av de allmänna valen i kommunen till riksdag, region och kommun samt Europaparlamentsvalet och folkomröstningar. Under år 2024 handlar det framför allt om att genomföra valet till Europaparlamentet som äger rum den 9 juni i Sverige.

Ekonomi och förutsättningar

Intäkter	Budget	Budget	Plan	Plan
Valnämnden	2023	2024	2025	2026
Kommunbidrag	0	1,0	1,1	1,1
Tillkommande övriga intäkter*	0			

*externa och förvaltningsinterna intäkter. Beslutas i samband med nämndens verksamhetsplan.

Överförmyndarnämnden

Övergripande ansvar

Överförmyndarnämnden fullgör kommunens uppgifter enligt föräldrabalken, lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn och vad som i övrigt i lag eller annan författning sägs om överförmyndarnämnd.

Överförmyndarnämndens verksamhet är en kommunal och obligatorisk tillsynsmyndighet. Uppdraget består främst i att verka för att personer som företräds av någon annan i ekonomiska och andra frågor, en så kallad ställföreträdare, inte ska drabbas av rättsförluster på grund av ställföreträdarskapet.

Genom sitt uppdrag ska nämnden skydda personer som inte själva kan ta vara på sina rättigheter eller sköta sin ekonomi. En kompetent och engagerad ställföreträdare bidrar i stor utsträckning till stabilitet och en mer hållbar vardag för sin huvudman.

I uppdraget ingår också att utreda behov av god man eller förvaltare samt att rekrytera och utbilda dessa ställföreträdare.

Ekonomi och förutsättningar

Överförmyndarnämndens kommunbidrag förstärks med totalt 0,5 miljoner kronor år 2024.

- Ökade priser och löner: 81 tusen kronor

En justering mellan nämnder har skett vilket leder till en ökning totalt sett av överförmyndarnämndens ram med 0,400 miljoner kronor.

Intäkter	Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Överförmyndarnämnden				
Kommunbidrag	3,2	3,7	4,0	4,1
Tillkommande övriga intäkter*	0			

*externa och förvaltningsinterna intäkter. Beslutas i samband med nämndens verksamhetsplan.

Investeringsbudget 2024 med plan 2025–2026

Investeringsportföljen år 2024 uppgår till 450 miljoner kronor, exklusive Norra Hallsås grundskola och strategiska markförvärv. Investeringarna möjliggör investeringar i hela Lerums kommun, bland annat i verksamhetslokaler, infrastruktur, vatten och avlopp.

Investeringar i taxefinansierad verksamhet som vatten, avlopp och renhållningsverksamhet finansieras till största del via taxor.

Slutförda investeringar genererar kostnader på driften i form av kapitalkostnader så som avskrivningar och räntekostnader samt andra kostnader som är kopplade till själva investeringen, exempelvis drift av fastigheten, och verksamhetsknutna kostnader, exempelvis fler inventarier eller utökad personal. 2024 års investeringar påverkar kommande års kapitalkostnader och uppgår till drygt 15 miljoner kronor år 2025.

Miljoner kronor	Budget 2020	Budget 2021	Budget 2022	Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026	Utblick 2027- 2032 (per år)
Ordinarie investeringsbudget *	-432	-447	-405	-450	-450	-450	-450	-400
Norra Hallsås grundskola (tillhörande infra ingår i ordinarie budget)**					-130	-130	-120	
Markförvärv **					-20	-85	-20	-20
Investeringsutfall	-296	-330	-329					
Schablonberäknade kapitalkostnader ***						-15	-30	-40
* Norra Hallsås grundskola, markförvärv och Dergårdens gymnasium inkluderas inte i ordinarie budgetutrymme.								
** Kostnaderna kan komma att fördelas på andra kalenderår än vad som här presenteras.								
*** För kapitalkostnader har även Norra Hallsås grundskola, markförvärv samt Dergårdens gymnasiebyggnads inkluderats. Utblicksåren baseras här på perioden 2027-2030.								

Investeringsportfölj 2024

Den största andelen investeringar åren 2024 – 2026 sker inom kommunens verksamhetslokaler och inom vatten- och avlopps-verksamheten, vilka är högt prioriterade. Kommunen står inför ett flertal stora investeringar, bland annat Norra Hallsås grundskola, Dergårdsområdet, exploatering vid Aspen strand och flera åtgärder för att säkerställa vattenförsörjningen. Inom verksamheterna skola, vård och omsorg finns även årligen behov av investeringar i den dagliga driften.

Grundskolan Norra Hallsås, med tillhörande infrastruktur och markarbeten, är de kommande tre åren den enskilt största investeringen, med en bedömd kostnad på närmare 500 miljoner kronor. För att inte byggnationen av skolan ska tränga ut övriga ordinarie investeringar i kommunen hanteras den utanför budgetramen. Samma princip gäller för Lerums gymnasium, som har en total projektbudget på över 500 miljoner kronor. Kostnaden väntas i utblicksåren 2027–2032 varför den inte ingår inom dessa utblicksår. Även strategiska markförvärv hanteras i särskild ordning utanför budgetramen. Kostnaderna fluktuerar kraftigt över åren med en väntad genomsnittlig grundnivå på cirka 20 miljoner kronor årligen. Därutöver väntas år 2025 en kostnad om ungefär 60 miljoner kronor för särskilt markförvärv.

Av de i budget 2023 politiskt namngivna projekten ska Vattenpalatset börja renoveras omgående. Ekonomiskt utrymme till en ny ishall finns i slutet av utblicksåren. Även för nytt trafikmot i centrala Lerum kan utbyggnation påbörjas i utblicksåren 2030–2032, men färdigställas därefter. Nytt trafikmot vid Kastenhof ligger bortanför utblicksåren. Utöver dessa namngivna projekt så innehåller även portföljen ett kulturhus, lokaler för

kulturutövning, tennishall, bordtennishall och konstgräsplaner. Även en ny simhall ligger med men bortanför utblicksåren.

	Utfall 2020	Utfall 2021	Utfall 2022	Prognos 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026	Utblick 2027- 2032 (per år)
Investeringsbudget portfölj	-432	-447	-405	-450	-450	-450	-450	-400
Förvaltningsövergripande investeringar *								
-varav verksamhetslokaler	-120	-122	-148	-220	-170	-170	-230	-200
-varav samhällsbyggande verksamhet	-63	-55	-50	-45	-80	-70	-70	-70
-varav VA och renhållning	-68	-59	-92	-120	-160	-170	-80	-40
Nämndernas verksamhetsinvesteringar	-11	-23	-27	-45	-30	-30	-30	-30
Investeringar inom exploateringsprojekt	-46	-89	-24	-15	-20	-20	-50	-70
Summa investeringar	-309	-347	-341	-445	-460	-460	-460	-410
VA anslutningsavgifter	13	17	12	5	10	10	10	10
Summa investeringar inkl anslutningsavgifter	296	330	329	440	450	450	450	400

* Fördelningen mellan investeringstyper kan omfördelas i enlighet med kommunens arbete med investeringsportfölj. Norra Hallsås grundskola, markförvärv och Dergårdens gymnasium är exkluderade från tabellen gällande kolumnerna för 2024 och framåt, men ingår i kolumnerna för utfall och prognos.

Strategiska projekt

År 2024 har följande strategiska projekt identifierats:

Strategiska Projekt 2024	Kalkylfas	Prognos totalt projektkalkyl (tkr)	Prognostiserat slutår	Förväntad Effekt
Torpskolan	Genomförande	218 000	2026	150 nya grundskoleplatser
Grundskola Norra Hallsås	Planering/Genc	421 000	2026	800 nya grundskoleplatser
Kring Alles förskola	Förstudie	72 000	2027	Ny förskola med sex avdelningar
Flodamotet	Genomförande	43 000	2026	Öka trafiksäkerheten, möjliggöra bussanknytning och pendelparkering.
Resecentrum Lerum C	Förstudie	40 000	2028	Mer attraktiv bytespunkt och förbättrad kollektivtrafik.
ÅVC Stenkullen	Planering	125 000	2025	Kretsloppsanpassad återvinningscentral
Överföringsledning Sjövik-Björbohol	Planering	49 500	2025	Fungerande avlopp för flera fastigheter
Gråbo förstärkt vattenförsörjning	Förstudie	x	x	Säkerställd nuvarande och framtida dricksvattenproduktion
Paket Dergården	Förstudie	1 050 000	2030-2032	Nya kvarter med gymnasium, kulturhus, bostäder

Verksamhetslokaler

Ett flertal nya grundskoleplatser, förskoleavdelningar och lägenheter inom bostäder med särskild service planeras att byggas de närmaste åren.

Torpskolan kommer få ett tillskott av idrottshall och nya undervisningslokaler i slutet av år 2024. Under år 2026 förväntas ombyggnationen av Torpskolan fullt ut vara färdigställd, med 150 nya grundskoleplatser.

Grundskolan Norra Hallsås har blivit försenat eftersom detaljplanen har varit överklagad. Skolan förväntas stå färdig år 2026 med 250 nya grundskoleplatser och projektet inkluderar ökad trafiksäkerhet, nya vandringleder och marksanering.

Vid Kring Alles väg planeras för en ny förskola med sex avdelningar, vilken väntas färdigställas 2027, där detaljplanering just nu pågår.

Samhällsbyggande verksamhet

År 2024 pågår arbete med trafiksäkerhetsåtgärder, underhåll av vägar och åtgärder för att förebygga ras och skred. Planering för fler parkeringsplatser i centrala Lerum pågår liksom planering för ett mer sammanhängande cykelvägnät.

Under året kommer ombyggnationen av Flodamotet att pågå. Syftet är öka trafiksäkerheten i motets korsningspunkter samt möjliggöra bussanknytning och pendelparkering i motet. Utbyggnaden väntas vara färdig år 2026.

I centrala Lerum planeras för ett nytt resecentrum med både ökad kapacitet för kollektivtrafiken och en mer attraktiv vänt- och bytespunkt för kollektivtrafikresenärerna. Själva byggnaden är tänkt att uppföras av regionen, men kommunen har investeringar i form av anläggning av mark och trafikåtgärder. Resecentrum Lerum C väntas stå klart till år 2028.

Taxefinansierad verksamhet: vatten, avlopp och renhållning

En ny kretsloppspark i Stenkullen är på gång. Arbetet förväntas pågå under hela år 2024, med målet att kretsloppsparken står klar under 2025.

Vad gäller vatten och avlopp sker insatser för att säkerställa produktionskapaciteten vid överföringsledning Sjövik – Björboholm, med slutår 2025.

Under året intensifieras arbetet för att säkerställa dricksvattenproduktionen och möjliggöra för fortsatt befolkningstillväxt. Förutom åtgärder kring Lerums vattenverk, planeras även för investeringar för säkrad vattenförsörjning vid Gråbo.

Verksamheternas övriga investeringar

Varje verksamhet har verksamhetsspecifika investeringar. Det kan röra sig om investeringar av engångskaraktär, exempelvis inköp av övervakningskameror, men även årligen återkommande investeringar, till exempel inventarier och medicinteknik.

Exploatering

Kommunens exploateringsverksamhet införskaffar, utvecklar och iordningställer mark för bostads- och verksamhetsändamål. Exploateringsprojekt sträcker sig nästan alltid över flera år och innebär omfattande och tidskrävande utredningar. Den ekonomiska slutredovisningen för projekt ligger i slutskedet av genomförandet, vilket kan vara flera år längre fram i tid jämfört med de år som bär kostnader. Inkomster består av intäkter för markförsäljning, gatukostnadsersättningar och exploateringsbidrag från exploatörer. Dessa inkomster syns inte i investeringsbudgeten. Grundprincipen är att kommunen ska förvalta sina fastigheter väl och tillämpa en marknadsmässig prissättning vid exploatering. Utgifter består av kostnader för inköp och iordningställande av mark och utgifter för att bygga kommunala anläggningar inom exploateringsområden. Lerums kommun har sedan 2023 målsättningen att exploateringsekonomi ska vara självfinansierad.

Dergården är ett av kommunens två största exploateringsprojekt och innehåller stora kommunala investeringar, som nytt gymnasium och nytt kulturhus. Här planeras också för nya bostäder. Hela paketet med både utbyggnad av infrastruktur och de kommunala verksamhetslokalerna beräknas kosta drygt en miljard kronor. Exploateringen väntas färdigställas i början av 2030-talet.

Låneskuld

Baserat på årliga investeringar enligt budget utvecklas kommunens upplåning samt kommunkoncernens finansiella mått på följande vis. I kommunkoncernen ingår Lerums kommun och Lerum Energikoncernen.

	Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Investeringsnivå (mnkr)	-450	-450	-450	-450
Finansiella anläggningstillgångar	-5	-5	-5	-5
Låneskuld (mnkr)*	1 730,9	1 713,7	1 984,6	2 256,9
Låneskuld förändring (mnkr)	181,7	178,5	270,9	272,3
Kommunkoncern soliditet (%)	28,9%	28,5%	27,6%	27,5%
Kommunkoncern skulder/invånare (kr)	66 942	65 622	71 214	76 804

*Låneskuldens nivåer mellan åren 2023 och 2024 är ej jämförbara eftersom lånevolym i budget 2023 baserats på föregående års bedömda nyupplåning. Inga nya lån togs upp under 2022. Förändringen baseras på investeringsnivå ovan, tillkommande investeringar så som Hallsås skola medför ytterligare påverkan på låneskulden.

Kommunfullmäktiges antagna mål vad avser soliditet och skulder per invånare uppfylls under budgetåret 2024 med en investeringsnivå om 450 miljoner kronor. Under planåren är soliditeten under gränsvärdet, vilket behöver hanteras i kommande budgetprocesser. Investeringsnivåerna för budget- och planåren ger en total låneskuld på cirka 2,3 miljarder kronor vid planperiodens utgång. Kommunens upplåningsränta uppgår till 2,04 procent per juli 2023. Den förväntade räntekostnaden för 2023 uppgår till cirka 27 miljoner kronor och ökar till cirka 46 miljoner kronor 2024 med budgeterad investeringsnivå. Den genomsnittliga räntenivån har ökat väsentligt sedan 2022 till följd av högre marknadsräntor och bedöms fortsätta öka eftersom kommunens snittränta påverkas av just marknadsräntor, refinansiering och nyupplåning.

Finansiella rapporter

Resultatbudget

Resultatbudget är en uppställning över kommunens totala intäkter och kostnader.

Resultaträkning Kommun	Utfall 2022	Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
miljoner kronor					
Verksamhetens intäkter	578,5	692,6	607,8	623,0	638,6
Verksamhetens kostnader	-3 195,6	-3 356,2	-3 453,0	-3 571,4	-3 659,2
Avskrivningar och nedskrivningar	-123,9	-129,0	-133,0	-142,0	-152,0
Verksamhetens nettokostnader	-2 741,0	-2 792,6	-2 978,2	-3 090,4	-3 172,6
Skatteintäkter	2 439,6	2 525,5	2 652,3	2 772,5	2 892,2
Generella statsbidrag och utjämning	417,8	386,1	446,3	435,4	429,0
Verksamhetens resultat	116,4	119,0	120,4	117,5	148,6
Finansiella intäkter	15,7	4,4	10,7	10,5	10,3
Finansiella kostnader	-44,5	-95,6	-131,1	-96,0	-91,9
Resultat efter finansiella poster	87,6	27,8	0,0	32,0	67,0
varav jämförelsestörande poster	-112,1				
Årets resultat inklusive ansvarsförbindelse	87,6	27,8	0,0	32,0	67,0
Årets resultat exklusive ansvarsförbindelse	62,3	35,0	17,5	2,2	30,0

Driftsredovisning

Driftsredovisning visar hur verksamhetens nettokostnader (bruttointäkter minus bruttokostnader) fördelas mellan verksamheterna.

Driftsredovisning					
miljoner kronor	Utfall 2022	Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Skattefinansierad verksamhet					
Kommunfullmäktige		-4,1	-4,5	-4,8	-5,0
Kommunstyrelsen		-256,8	-253,2	-269,9	-277,4
Utbildningsnämnd		-1 412,1	-1 487,2	-1 585,2	-1 629,4
Stöd och omsorgsnämnd		-795,6	-839,9	-895,3	-920,3
Samhällsbyggnadsnämnd		-182,8	-220,1	-234,6	-241,1
Kultur- och fritidsnämnd		-80,2	-84,9	-90,4	-93,0
Överförmyndarnämnd		-3,2	-3,7	-4,0	-4,1
Individnämnd		-95,3	-97,9	-104,3	-107,2
Miljö-och byggnadsnämnd		-16,2	-16,9	-18,0	-18,5
Valnämnd		0,0	-1,0	-1,1	-1,1
Revision		-2,1	-2,1	-2,2	-2,2
Summa skattefinansierat	-2 652,3	-2 848,4	-3 011,2	-3 209,7	-3 299,2
Summa nämnder		-2 848,4	-3 011,2	-3 209,7	-3 299,2
Finansförvaltningen	-88,7	55,8	33,0	119,3	126,6
summa driftsredovisning	-2 741,0	-2 792,6	-2 978,2	-3 090,4	-3 172,6

Planårens budgetsiffror är schablonmässigt uppräknade, ingen hänsyn tagen till riktade satsningar.

Finansieringsbudget

Finansieringsbudgeteten visar kommunens förändring av likvida medel.

Kassaflödesbudget kommun					
miljoner kronor	Utfall 2022	Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Den löpande verksamheten					
Årets resultat	87,6	27,8	0,0	32,0	67,0
Justering för av- och nedskrivningar	123,9	129,0	133,0	142,0	152,0
Förändring pensionsskuld inkl löneskatt	-9,3	64,7	228,9	-12,5	-67,4
Förändring övriga avsättningar	96,6	-1,4	0,0	0,0	0,0
Just. för övr. ej likviditetspåverkande poster	-1,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Ökning/minskning av kortfristiga fordringar	-95,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Ökning/minskning förråd och varulager	-0,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Ökning/minskning kortfristiga placeringar	11,3	15,0	15,0	15,0	15,0
Ökning/minskning kortfristiga skulder	11,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Kassaflöde från den löpande verksamheten	223,5	235,1	376,9	176,5	166,6
Investeringsverksamheten					
Förvärv anläggningstillgångar	-328,6	-450,0	-450,0	-450,0	-450,0
Försäljning anläggningstillgångar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Förvärv finansiella anläggningstillgångar	-4,3	-5,0	-5,0	-5,0	-5,0
Försäljning finansiella anläggningstillgångar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kassaflöde från investeringsverksamheten	-332,9	-455,0	-455,0	-455,0	-455,0
Finansieringsverksamheten					
Nyupptagna lån	0,0	136,8	178,5	270,9	272,3
Amortering av skuld	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Förändring övriga långfristiga skulder	26,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Förändring långfristiga fordringar	8,1	7,8	8,2	8,2	8,2
Förändring utnyttjad checkkredit	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kassaflöde från finansieringsverksamheten	34,8	144,5	186,7	279,1	280,5
Årets kassaflöde	-74,6	-75,3	108,6	0,6	-7,9

*Differenser förklaras med att budget 2024 är baserade på uppdaterade antagande jämfört med antagen gjorda i budget 2023 så som nyupplåning och förändring övriga avsättningar samt förändring i eget kapital.

Balansräkningsbudget

Balansräkning Kommun					
miljoner kronor	Utfall 2022	Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Tillgångar					
Anläggningstillgångar					
Immateriella anläggningstillgångar	0,1	0	0	0	0
Materiella och immateriella anläggningstillgångar	3 307,7	3 709,0	4 026,0	4 339,0	4 649,0
Finansiella anläggningstillgångar	281,2	275,2	275,2	272,4	269,6
Summa anläggningstillgångar	3 589,0	3 984,2	4 301,2	4 611,4	4 918,6
Omsättningstillgångar					
Förråd och exploatering	2,1	21,5	21,5	21,5	21,5
Fodringar	405,2	309,4	309,4	309,4	309,4
Kortfristiga placeringar	278,3	259,6	244,6	229,6	214,6
Kassa och bank	109,3	88,7	259,3	347,0	328,0
Summa omsättningstillgångar	794,9	679,2	834,8	907,5	873,5
Summa tillgångar	4 383,9	4 663,4	5 136,0	5 518,9	5 792,1
Eget kapital, avsättningar och skulder					
Eget kapital					
Årets resultat	87,6	27,8	0,0	32,0	67,0
Övrigt eget kapital	1 203,2	1 279,6	1 318,6	1 318,6	1 350,6
Summan eget kapital	1 290,8	1 307,4	1 318,6	1 350,6	1 417,5
Avsättningar					
<i>Avs. för pensioner + liknande förpliktelser</i>	858,3	912,2	1 039,8	1 027,3	959,9
<i>Pensioner intjänade from 1998</i>	222,9	271,5	384,5	402,3	403,7
<i>Pensioner intjänade före 1998</i>	635,4	640,7	655,3	625,0	588,5
Övriga avsättningar	129,8	28,5	129,8	129,8	129,8
Summa avsättningar	988,1	940,7	1 169,6	1 157,1	1 089,7
Skulder					
Långfristiga skulder	1 171,3	1 920,4	2 152,9	2 516,3	2 790,0
Kortfristiga skulder	933,7	494,9	494,9	494,9	494,9
Summa skulder	2 105,0	2 415,3	2 647,8	3 011,2	3 284,9
Summa eget kapital, avsättningar och skulder	4 383,9	4 663,4	5 136,0	5 518,9	5 792,1

Investeringsbudget

Kommunens budgeterade investeringsutrymme 2024 och plan 2025–2026.

Investeringsredovisning		Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
miljoner kronor	2022				
Verksamhetslokaler	-147,7	-250,0	-170,0	-170,0	-230,0
Samhällsbyggande verksamhet	-50,4	-50,0	-80,0	-70,0	-70,0
VA och renhållning	-92,4	-79,0	-160,0	-170,0	-80,0
Nämndernas verksamhetsinvesteringar	-26,8	-25,0	-30,0	-30,0	-30,0
Exploatering inom ramen för investering	-23,5	-46,0	-20,0	-20,0	-50,0
VA anslutningsavgifter	12,2		10,0	10,0	10,0
Summa investeringar inklusive anslutningsavgifter	-328,6	-450,0	-450,0	-450,0	-450,0

